

ISSN 2414-634X

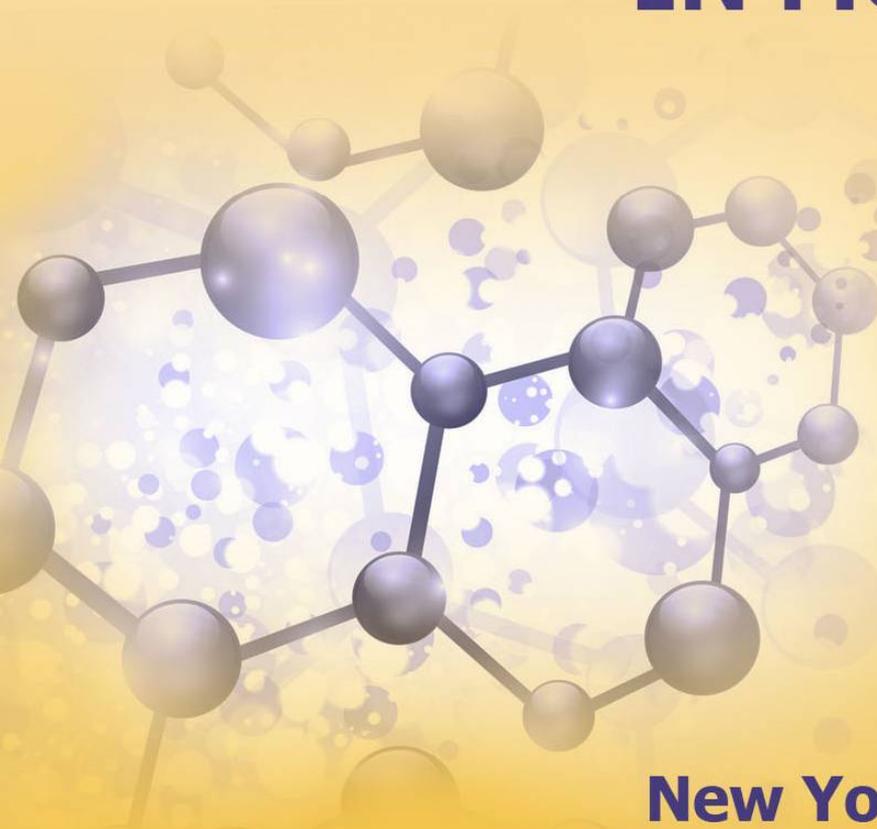
scientific journal

**INNOVATIVE
SOLUTIONS
IN MODERN
SCIENCE**

N 5(49)

New York 2021

publisher TK Meganom, LLC

ISSN 2414-634X

DOI 10.26886/ISMS.2414-634X.5(49)2021

**SCIENTIFIC JOURNAL
INNOVATIVE SOLUTIONS IN MODERN SCIENCE
No. 5(49), 2021
August 12, 2021**

FOUNDERS: CENTER FOR
INTERNATIONAL COOPERATION
TK MEGANOM, LLC
WAS FOUNDED IN 2016
IT IS ISSUED TEN TIMES A YEAR
<http://naukajournal.org/index.php/ISMSD>

Edition address: 901 Dick Rm 238
City Buffalo, State of New York
14225
Edition e-mail: isms.publish@gmail.com
Phone: +16266394741
© Center for international scientific
cooperation TK Meganom LLC

Reprint of materials without the written permission of edition forbidden

Editorial Board:

The Editor-in-chief Waldemar Wójcik, Doctor of Technical Sciences, Professor, Lublin University of Technology

Economical Sciences

- Y. Barsky Doctor of Economical Sciences, Professor, Lutsk National Technical University;
- N. Shvets, Doctor of Economical Sciences, Professor, Director of Institute of Banking Technologies and Business "University of Banking";
- A. Shevchuk, Doctor of Economical Sciences, Professor, Novovolynsk Research-Education Institute of Economics and Management Ternopil National Economic University;
- N. Vdovenko, Doctor of Economical Sciences, Associate Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;
- T. Zahorna, Doctor of Economical Sciences, Professor, Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;
- V. Hrapkina, Doctor of Economical Sciences, Associate Professor, Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;

Historical Sciences

- V. Orehovsky, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- M. Yuriy, Doctor of Historical Sciences, Professor, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;

- O. Bezarov, Doctor of Historical Sciences, Chernivtsi Institute of Trade and Economics, Kyiv National University of Trade and Economics;
- L. Tsyganenko, Doctor of Historical Sciences, Professor, Izmail State Humanitarian University
- I. Roebuck, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kharkiv National Medical University;
- K. Nikitenko, Doctor of Historical Sciences, Lviv National Academy of Arts;
- I. Datskiv, Doctor of Historical Sciences, Professor, Ternopil National Economic University;
- N. Cotsur, Doctor of Historical Sciences, Professor, Gregory Skovoroda Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University;

Philosophical sciences

- Alatom Mohammad Fayiz Ahmad, Doctor of Philosophy;
- Ramadan Emhemad Jweli Kanan, Doctor of Philosophy (PhD), Elmergib University, Libya;
- M. Chikarkova, Doctor of Philosophy, Professor, Yu. Fedkovych Chernivtsi National University;
- O. Andriyenko, Doctor of Philosophy, Professor, Donetsk National University;
- P. Dulyn, Doctor of Philosophy, Mikolaiv National University;

Political Sciences

- V. Kornienko, Doctor of Political Sciences, Professor, Academician of the Ukrainian Academy of Political Science, Vinnytsia National Technical University, President of the Association "Analitykum"
- O. Tkach, Doctor of Political Sciences, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv;
- S. Denysyuk, Doctor of Political Sciences, Associate Professor, Vinnytsia National Technical University;

Pedagogical Sciences

- Y. Belmaz, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv Humanitarian Pedagogical Academy; Academy;
- K. Vlasenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Donbass State Engineering Academy;
- R. Prima, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Lesya Ukrainka Eastern European National University;
- V. Kozhevnikov, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Makiyivka Economic and Humanitarian Institute;
- O. Tarnopolskyi, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Doctor of Pedagogical Sciences, Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk;
- I. Poluboiaryna, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Kharkiv National Kotlyarevsky University of Arts;

Psihological Sciences

- I. Volzhentseva, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Academician of the Ukrainian Academy of Technology (UTA), Grigory Skovoroda Pereyaslav-Khmelnytsky State Pedagogical University;
- S. Simonenko, Doctor of Psychological Sciences, Professor, K. D. Ushynsky South Ukrainian National Pedagogical University;
- Murat Elioiz, Associate Professor, Ondokuz Mayis University, Yasar Dogu Faculty Of Sport Sciences, Samsun, Turkey;

Medical Sciences

- M. Lebedyuk, Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Dermatology and Venereology, Odessa National Medical University;
- V. Bocharov, Doctor of Medical Sciences, Medical center "ORTO DENT", Odessa, Ukraine;
- V. Bocharova, PhD in Medical Sciences, Odessa National Medical University;
- L. Kuts, Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, Head of the course of dermatovenerology, clinical immunology, allergology, Medical Institute of the Sumy State University;
- L. Zubkova, Doctor of Medical Sciences, Medical center "ORTO DENT", Odessa, Ukraine;
- V. Gladchuk, Doctor of Medical Sciences, «Hladchuk Medical Aesthetic Center», Kiev, Ukraine;
- K. Kolyadenko, Doctor of Medical Sciences, Associate Professor, O. O. Bogomolets National medical University, Kiev, Ukraine;
- G. Peklina, Doctor of Medical Sciences, Professor, Odessa Medical Institute International Humanitarian University;

Technical Sciences

- W. Wójcik, Doctor of Technical Sciences, Professor, Lublin University of Technology;
- V. Baranowski, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ternopil National Technical University;
- V. Gogo, Doctor of Technical Sciences, Professor, Donetsk National Technical University;
- Alatom Mohammad Fayiz Ahmad, PHD in Engineering Sciences,

Juridical sciences

- I. Krinitsky, Doctor of Law, Professor, Research Laboratory number 1, Research Institute of Finance;
- A. Gumin, Doctor of Law, Professor, Training and Research Institute of Law and Psychology, National University "Lviv Polytechnic"

Art

- P. Crul, Doctor of Art, Professor, V. Stefanik Prikarpatsky University;
- O. Sizova, Doctor of Art, Professor, P. Tchaikovsky South Ural State Institute of Arts;
- Doctor of Art, Professor, Katerina Stanislavska, National Academy of Leaders Culture and Arts;
- N. Prokopova Doctor of Cultural Studies, Associate Professor, Dean of the Faculty of Directing and Actor Art, Kemerovo State Institute of Culture;
- R. Kvaratskhelia Doctor of Art, Caucasus International University;
- A. Puchkov, Doctor of Art, Professor, National Academy of Fine Arts and Architecture;
- E. Kushch, PhD, National Academy of Leaders Culture and Arts;

Geographical Sciences

- L. Ilyin, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Head of the Department of Tourism and Hospitality Lesya Ukrainka East-European National University;

Ulrichsweb™ Global Serials Directory

DOI (Digital object identifier)

Publishing house is a member of CrossRef

Indexing:

CORE

WORLDCAT

BIELEFELD ACADEMIC SEARCH ENGINE

RESEARCHBIB

CITEFACTOR

GOOGLE SCHOLAR

I. HISTORY AND PUBLIC ADMINISTRATION

DOI 10.26886/2414-634X.5(49)2021.1

UDC: 342

IMPROVEMENT OF MECHANISMS FOR IMPLEMENTING THE RESULTS OF PARLIAMENTARY CONTROL

Oleh Kyryliuk, Graduate student

<http://orcid.org/0000-0002-1042-3483>

e-mail: general@academy.gov.ua

National Academy of Public Administration under the President of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

The main objective of the study, the results of which is presented in the article, is an analysis of the content and essence of parliamentary control, which is a prerequisite for improving mechanisms for its implementation. The author has shown that the concept of parliamentarism means the presence of a division of state power to the legislative, executive and judicial, and therefore means independence and simultaneous interconnection of all branches of power. Such interconnectivity makes it possible to restrain branch branches due to mutual influence, pressure and control. The article determines that the state policy develops in a way that makes it possible to synchronously and in this case it is symmetrically involved in various branches of power to its formation, implementation and adjustment, depending on manifestations of legal reality, socio-economic reality and public-political processes in the state. The author revealed that, in democratic countries, the Parliament acts as a state policy that is responsible for state policy: taking on the legislative level of basic principles, the principles and mechanisms for implementing the state policy that rely on all the basis of all without

exception social relations with the basis of public relations with the legislative level. its realization. Parliamentary control covers spheres much wider than a purely process of realization by the state executive authorities of their own powers. It is about the possibility of introducing separate forms of parliamentary control as an element of political legal personality, when the appointment of parliament officials that is part of its competence entails direct responsibility of such persons in the form of possible release due to the unsatisfactory results of the implementation of its powers or violations of legislation in the process of their the realization. In general, it can be noted that the unique combination of legislative and control functions in a representative body of state power increases the effectiveness of state regulation as a whole, since the adoption of the law means only the implementation of the establishment function by the state, and already its direct realization and enforcement of state power bodies - will provide the dynamics of the process of regulating public relationship. Instead, such an enforcement requires control not so much by the completion of the state authorities of its powers, but for the correctness of understanding the essence of the norms that are determined by the mechanisms of state regulation in the field of environmental activity.

Key words: parliamentary control, execution of parliamentary control, lawmaking, state policy, central executive authorities.

аспірант, Кирилюк О. В., Вдосконалення механізмів реалізації результатів парламентського контролю / Національної академії державного управління при Президентові України

Основною метою дослідження, результати якого представлено у статті, є аналіз змісту та сутності парламентського контролю, які є передумовою вдосконалення механізмів його реалізації. Автором доведено, що концепція парламентаризму означає наявність поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову, а отже –

означає незалежність і одночасну взаємопов'язаність всіх гілок влади. Така взаємопов'язаність дає можливість стримувати гілки влади за рахунок взаємного впливу, тиску та контролю. У статті визначено, що державна політика розвивається таким чином, який дає можливість синхронно і при цьому симетрично залучати різні гілки влади до її формування, реалізації та корегування в залежності від проявів правової дійсності, соціально-економічної реальності та публічно-політичних процесів в державі. При цьому автором виявлено, що, в демократичних країнах, саме парламент виступає тим органом державної влади який відповідає за державну політику: приймаючи на законодавчому рівні ту систему базових принципів, засад й механізмів реалізації державної політики, які покладаються в основу всіх без виключення суспільних відносин з її реалізації.

Ключові слова: парламентський контроль, реалізація парламентського контролю, законотворчість, державна політика, центральні органи виконавчої влади.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Парламент не обмежується лише законотворчістю, оскільки таким чином втрачався би сутнісний зміст принципу стримань та противаг. Навпаки, після створення системи організаційно-правового забезпечення реалізації державної політики в конкретній сфері відбувається перехід від нормотворчо-установчої функції до функції забезпечення реалізації державної політики. Останнє досягається засобами парламентського контролю, тобто спеціального механізму, який входить в систему державно-контрольних функцій. Парламент перевіряє дотримання законодавства не тому, що він в системі ієрархії органів державної влади стоїть вище Уряду чи інших органів

державної виконавчої влади чи судових інстанцій. Сутність та глибинна природа функцій парламентського контролю виходить із того, що саме Парламент, приймаючи той чи інший нормативно-правовий акт, розуміє дійсну природу тих механізмів державного регулювання, який закладається в конкретній сфері суспільних відносин.

Ще А. Файоль зазначив на тому, що контроль, як засіб співставлення, перевірки та аналізу реального стану управлінської системи із запланованим, найбільш яскраво розкривається при взаємодії різних гілок державної влади під час його здійснення. Коли один орган державної влади перевіряє інший, і зокрема це здійснює парламент, то основним елементом на який звертається увага в сфері регулювання відносин з приводу використання природного середовища полягає в дотриманні принципів державного управління в галузі екології та структура побудови природоохоронної функції, реалізація і дотримання якої і є основним завданням здійснюваного контролю [15, с. 22-24]. К.А. Рябець в цьому контексті зазначає, що контроль в аналізованій нами сфері є центральним елементом змісту процесуального принципу державного управління природокористуванням. «Наділення органів державної влади конкретними функціями, запобігання їх дублюванню та забезпечення сумісності функцій одного органу з іншими» є результуючою практичного втілення законодавчої визначеність та дисперсності правового регулювання реалізації функцій держави, що забезпечується парламентом під час законотворчості, а відтак потребує моніторингу та перевірки на предмет дотримання органами державної влади визначених меж реалізації державного управління [14, с. 60-63].

Важливість парламентського контролю є беззаперечною з точки зору реалізації державного управління та низки державно-управлінських функцій, але ще більше його значення об'єктивується в контексті розбудови демократичних відносин. Він є невід'ємним засобом для закріплення на практиці принципів демократичного врядування, побудови системи органів державної влади. Важливо зауважити і на тому, що саме запровадження систематичного парламентського контролю суттєво підвищить транспарентність реалізації державного управління. Ті способи та механізми реалізації державними органами виконавчої влади повноважень в сфері практичного втілення державної політики в різних сферах суспільного буття, які використовуються ними в повсякденній практиці повинні ґрунтуватися на нормах законодавства бо засобами застосування аналогії права. Парламент повинен не стільки контролювати саму діяльність, скільки перевіряти потенційну відповідність/невідповідність такої діяльності органів державної влади не лише нормам, але і так би мовити «духу» законодавства.

Парламентський контроль охоплює сфери значно ширші ніж суто процес реалізації органами державної виконавчої влади власних повноважень. Мова йде про можливість запровадження окремих форм парламентського контролю в якості елемента політичної правосуб'єктності, коли призначення парламентом посадових осіб, що входить до сфери його компетенції тягне пряму відповідальність таких осіб у вигляді можливого звільнення через незадовільні результати реалізації ним повноважень або порушення законодавства в процесі їх реалізації.

Саме тому потребує більш глибокого вивчення проблематика змісту та сутності парламентського контролю, а також світового досвіду реалізації механізмів парламентського контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика ефективної реалізації парламентського контролю тривалий час є однією із найбільш гострих тем досліджень, що викликає жвавий а інколи суперечливий науковий дискурс. Так, зокрема дослідження ролі та місця парламентського контролю в системі механізмів державного управління з урахуванням збалансування влади в процесі взаємодії уряду і парламенту найбільшої уваги отримало серед таких науковців як Авер'янов В.Б., Бабенко К.А., Гошовська В. А., Грищенко І.В., Євсєєв О.П., Журавський В.С., Задоя К. Ф., Ковриженко Д.С., Куцин Я.М., Лазарєв В. В., Пашко Л. А., Лихачов Н. С., Марченко В. В., Нижник А. І., Процюк І.В., Теліпко В. Е. та ін. [1-15]. Сутність, зміст та механізми практичної реалізації парламентом контрольних функцій розкриваються в дослідженнях таких вчених як Базика С. К., Барабаш Ю. Г., Баранюк О., Берназюк І. , Болдирєв С. В., Журавльова Г. С., Бондаренко В. А., Пустова Н. О., Вичалківська Ю. С., Волощук В., Журавльова Г. С., Залюбовська І.К., Звоздецька І.В., Кадук Т. Д., Ківалов С.В., Косінов С. А., Лінецький С. В., Майданник О. О., Мельченко В. І., Паливода В., Полякова Л. І., Романюк А., Сас С., Сіцінська М. В., Словська І. Є. тощо [1-15].

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є проведення аналізу сутності реалізації результатів парламентського контролю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доцільно проаналізувати сутність та зміст категорії «парламентський контроль», для того щоб ідентифікувати найбільш значимі детермінанти та особливі риси його здійснення, а також визначення його сутності як окремої функції парламенту (табл.1).

Таблиця 1

Аналіз доктринальних підходів до визначення сутності та змісту «парламентського контролю»

Автор	Парламентський контроль – це
В.Б. Авер'янов	спеціальна форма державного контролю, яка має на меті встановлення відповідності діяльності органів державної влади засадам її реалізації визначеним в Конституції держави; визначення доцільності та політичної обґрунтованості прийнятих таким органами окремих рішень у випадку відсутності чіткого законодавчо визначеного механізму реалізації повноважень держави в коректній сфері суспільних відносин, а також виявлення відхилень від конституційних вимог та встановлення причин перевищення органами державної влади власних повноважень з метою усунення недоліків організаційно-правового забезпечення реалізації державної політики [1, с. 365.]
Ю.Г. Барабаш	окрема, самостійна та спеціальна функція парламенту, яка здійснюється як безпосередньо ним у повному складі як представницького органу, так і окремими парламентарями, або структурними елементами, органами парламенту і спрямована на перевірку діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування на її відповідність вимогам законності, повноти та ефективності реалізації публічного управління [2, с. 7]

<p>I. В Верцімага</p>	<p>«перевірка відповідності фактичного стану реалізації державної політики конституційним нормам, прийнятим законодавчим актам і програмним документам шляхом застосування комплексу законодавчо визначених механізмів і процедур» [3, с. 42-43]</p>
<p>В.С. Журавський</p>	<p>передбачена Основним законом держави діяльність Парламенту або спеціально створених ним інституцій, органів чи окремими посадовими особами (депутатами) щодо отримання, аналізу, дослідження та подальшого оприлюднення інформації та результатів здійсненого контролю про діяльність органів публічної влади з метою запровадження на основі такої інформації передбачених законодавством заходів реагування [5, с. 24]</p>
<p>I.К. Залюбовська</p>	<p>діяльність представницького органу в сфері встановлення відповідності реалізації органами державної влади засад державної політики визначених в законодавстві з виявленням причин та недоліків у випадку відхилення чи порушення органами державної влади законодавства в процесі виконання ними функцій держави [6,с.11-12]</p>
<p>Т.Д. Кадук</p>	<p>процес перевірки парламентом моделі та форми реалізації власних повноважень органами держави інших гілок влади, з урахуванням потенційної можливості застосування санкцій (політичних – опозицією; юридичних – парламентською</p>

	<p>більшістю) та прийняття відповідного державно-управлінського рішення, що виражається в імперативному примусі вчинити певні дії, конструктивній критиці або схвалені моделей діяльності об'єкту парламентського контролю [7, с.205-206].</p>
<p>С.В. Ківалов</p>	<p>різновид державного контролю, що здійснюється у прямій та в непрямій, у внутрішній та в зовнішній, в інформаційній, юридичній та політичній формах, відповідно до стадійного структурування контрольної діяльності [8, с. 414-415]</p>

Джерело: узагальнено автором.

Аналізуючи наведені вище визначення приходимо до низки основних висновків: парламентський контроль є функцією парламенту, яка на рівні із законодавчою забезпечує повноту реалізації конституційно-правової та державно-управлінської правосуб'єктності парламенту, його здатність реально впливати на регулювання суспільних процесів після прийняття нормативно-правових актів через інструмент коригування правозастосовчої діяльності; парламентський контроль має декілька форм та проявляється по різному в залежності від завдань контролю, об'єкту, який підлягає контролю, а також вимог що висуваються до результатів такого контролю; науковці в своїй більшості визначають парламентський контроль як засіб дотримання балансу в системі розділу державної влади на незалежні гілки, кожна з яких повинна реалізовувати покладені завдання, але при цьому забезпечує цілісність механізму держави.

В цілому можна зазначити, що унікальне поєднання законодавчої та контрольної функції в представницькому органі державної влади підвищує ефективність державного регулювання в цілому, оскільки прийняття закону означає лише виконання установчої функції державою, а вже його безпосередня реалізація та правозастосування органами державної влади – забезпечить динаміку процесу регулювання суспільних відносин. Натомість таке правозастосування вимагає контролю не стільки за повнотою виконання органами державної влади своїх повноважень, скільки за коректністю розуміння ними сутності норм, якими визначаються механізми державного регулювання в сфері природоохоронної діяльності.

При чому застосування парламентського контролю, на думку В.Є. Протасової не означає порушення парламентом своєї ролі та призначення в системі органів державної влади, але свідчить про здатність реально впливати на процеси вдосконалення системи державного управління [11, с. 148-152]. Таку ж позицію займає І.В. Процюк, зауважуючи додатково на тому, що принципи стримання та противаг і розподілу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову є доволі гнучкими, і можуть означати наділення парламенту додатковими повноваженнями, якщо вони здатні суттєво підвищити ефективність його основної – законотворчої – функції [12, с. 40-45]. Справа в тому, що здійснюючи парламентський контроль законодавчий орган отримує необхідну інформацію, яку ми можемо визначити як зворотній зв'язок із правозастосовчою практикою на предмет якості юридичної техніки, законодавчої визначеності та відсутності дискретного розуміння законодавства. Відбувається не стільки контроль за діяльністю органів держави, скільки оцінка на предмет допустимості існування законодавства в такому вигляді чи

його вдосконаленні. Ми наголошуємо, що це є одним із елементів системи парламентського контролю та одним із можливих аспектів його здійснення в рамках існуючих підходів до оцінки сутності парламентаризму і його функцій в сучасних процесах демократизації державного управління та лібералізації державного впливу на суспільні процеси.

В цьому контексті С. Лінецький зауважує на необхідності дотримання повноти реалізацією парламентом власних функцій, однією з яких є контрольна функція. «Системність та ефективність парламентського контролю визначають реальність впливу парламенту на державотворчі процеси, а також на здатність держави регулювати суспільні відносини, на ефективність діяльності інституцій державної влади, а також противагою тенденціям відходу від демократичного врядування та переходу до потенційних форм авторитаризму» [10, с. 8-10]. Контроль як елемент забезпечення демократії реалізується на всіх без виключення щаблях та рівнях ієрархії в системі органів державної виконавчої влади, але лише в умовах його застосування парламентом він набуває необхідно значення для впливу на процеси законотворчості, формування засад та принципів державного управління заснованого на демократії, розбудови законодавчого підґрунтя для формування і розвитку правової держави.

Парламентський контроль реалізується в такий спосіб, який максимально розкриває потенціал здійснення парламентом регуляторної функції. Те, що саме парламент відповідальний за якість законів є об'єктивним та незаперечним фактом, але якщо подивитися на проблеми пов'язані із правозастосуванням тих норм, які ним приймаються то ми побачимо на розрив між законодавчою та виконавчою владою. Створюючи законодавство парламент не

визначає способи та інструменти реалізації законів, що призводить до появи правових конфліктів та хибного праворозуміння. Ці проблеми вирішуються через вибір органами виконавчої влади найбільш ефективного (на їх думку) способу правозастосування. Перевіряючи, контролюючи таке правозастосування парламент і отримує необхідне бачення та розуміння правової дійсності в умовах дії норм, що ним приймаються.

Наведене вище, на думку Я.М. Куцин свідчить про те, що суб'єктами парламентського контролю є парламент та/або спеціально створені ним органи. Крім того, дослідниця звертає увагу окремо на такі суб'єкти контролю як парламентська більшість та опозиція. В свою чергу об'єктом такого контролю виступає практична діяльність органів виконавчої влади і їх посадових осіб в процесі реалізації ними завдань державної політики в конкретній сфері (в умовах даного дисертаційного дослідження – в сфері регулювання використання та охорони природних ресурсів) [9, с. 27-28]. Ми підтримуємо дану точку зору стосовно необхідності розмежування форм та методів парламентського контролю, що здійснюється парламентською більшістю та опозицією, оскільки з точки зору політичного впливу наслідки такого контролю можуть бути зовсім різними.

Політична відповідальність є елементом боротьби за владу в системі політичних еліт, а тому парламентський контроль, який застосовується опозицією завжди має перш за все політичний підтекст. Це треба розуміти та виходити з того, що спосіб проведення, інтерпретація отриманої інформації, характер аналізу та акцент у його проведенні – все це визначатиметься опозицією перш за все з точки зору власних політичних цілей. І на цьому ми повинні наголосити, що парламентський контроль об'єктивно може виступати інструментом політичної боротьби, кон'юнктурним заходом і засобом

впливу опозиції на формування громадянської позиції та точки зору суспільства на оцінку діяльності уряду або інших органів державної влади. Це необхідно розуміти, сприймати та відповідним чином реагувати під час проведення та оприлюднення результатів такого парламентського контролю.

Політичний підтекст парламентського контролю досить важко розпізнати, але його необхідно мати на увазі. Інструментарій політичної боротьби правлячої еліти та опозиції може включати і такі засоби, які прямо визначені як функція парламенту, як засіб реалізації ним політичної волі.

Цікаво, але ще Г. Еллінек зазначав на тому, що парламентський контроль є засобом політичного управління в процесі політичного протистояння між опозицією та парламентською більшістю, в процесі якого відбувається перевірка діяльності урядових органів і членів з точки зору відповідності їх встановленим стандартам та вимогам законодавства [4, с.575-587]. Така позиція відображає з одного боку сутність парламентського контролю, а з іншого застерігає від його неправильного застосування чи хибної інтерпретації результатів його здійснення. Я.М. Куцин зазначає, що розглядаючи парламентський контроль як особливий вид державного контролю, характерні риси якого зумовлені тим, що він здійснюється парламентом в цілому як органом народного представництва, а також його структурними підрозділами (самими народними обранцями, постійними і тимчасовими комітетами і комісіями), спеціалізованими контрольними органами, заснованими парламентом, слід приймати думку, що право парламента здійснювати контроль випливає із визнання верховенства законодавчої влади в системі розподілу влади [9, с. 219-220]. Ця теза мінімізує політичну складову парламентського контролю але не виключає її, а це означає, що мати на увазі кон'юнктурні цілі

проведення парламентського контролю необхідно з точки зору дотримання об'єктивності в інтерпретації його результатів, а також розуміння доцільності використання того чи іншого набору інструментів й механізмів його проведення.

Безумовно конституційно-правовий режим парламентського контролю засвідчує на тому, що це є форма державного контролю, яка реалізується парламентом. Але якщо подивитися на проаналізовані вище позиції вчених стосовно змісту та функціонального наповнення парламентського контролю, то ми повинні зробити висновок про те, що в ньому лише частково проявляється контрольна функція парламенту. Н.К. Шаптала зазначає, що така функція є комплексом заходів, які реалізуються парламентом в процесі демократичного управління та виявляється з поміж іншого в законотворчій діяльності, як установчої діяльності з формування контурів, меж, засад і освоєних обмежень в реалізації опонами державної влади своїх функцій [15, с. 124-128]. Іншими словами парламент, формуючи законодавство, вже забезпечує контроль за діяльністю інших органів державної влади, але такий контроль розкривається через організаційно-правове забезпечення їх діяльності. Тоді ми робимо висновок про те, що «парламентський контроль» це окрема і цілком конкретна форма реалізації парламентом контрольної функції, через що забезпечується необхідний рівень системності та взаємозалежності всіх органів державної влади в процесі реалізації державної політики.

Парламентський контроль не об'єктивує повноцінність діяльності парламенту, але складаючи окрему його функцію повнота його реалізації суттєво впливає і на політичну спроможність парламенту. Ми не можемо відійти від того, що засоби контролю, які використовуються парламентом по відношенню до органів державної

виконавчої влади, і зокрема Уряду є засобами в тому числі, але не тільки і засобами політичного протистояння.

Отже, з точки зору реалізації державно-управлінських функцій парламентський контроль є окремою сферою діяльності парламенту, а результати його здійснення – окремим засобом визначення потенційних напрямків удосконалення законодавства чи зміни умов правової дійсності. Контроль, який здійснюється парламентом є видом державного контролю та одночасно його окремою самостійною функцією вплив якої спрямований на підсилення виконання основної законодавчої функції парламенту. Але якщо розглядати парламентський контроль як інструмент корегування діяльність органів державної влади то ми побачимо що виправлення потребують ті форми та механізми, які не охоплюються законодавством або реалізуються органами державної влади у випадках, коли законодавчого забезпечення тих чи інших державно-управлінських процедур не існує. Це може означати недостатність та неефективність реалізації власне парламентом своєї основної функції – нормотворчої. Тоді, парламентський контроль може інтерпретуватися як елемент самоконтролю парламентської діяльності, а тому його входження до контрольної функції парламенту в якості одного з, а не центрального чи єдиного елемента, об'єктивує необхідність перегляду всієї сучасної парадигми парламентаризму, яка заснована на непорушності традиційної моделі розподілу державної влади та недопущення суміщення в одному органів повноважень з різних сегментів державної влади: виконавчої, законодавчої, судової.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи викладене приходимо до висновку, що парламентський контроль, як окрема функція парламенту є елементом системи державно-

управлінського впливу на сферу суспільних відносин і одночасно засобом забезпечення дії в динаміці інструменту стримання і противаг з боку законодавчої гілки влади у відношенні до виконавчої. Враховуючи це доцільно виокремити наступні ознаки парламентського контролю на рівні теоретико-методологічного забезпечення доктрини науки державного управління, які дадуть можливість розкрити особливості та характерні риси його здійснення в умовах України: по-перше, парламентський контроль – це контроль, тобто це елемент системи управління, який здійснюється в межах концепту державного управління та/або регулювання суспільних відносин, що є основною функцією будь-якого органу державної влади. Те що це елемент управлінської функції означає, парламент наділений повноваженнями в сфері перевірки коректності реалізації державної політики та правозастосування тими органами державної виконавчої влади, на які покладаються функції в сфері природоохоронної політики, а також політики використання природних ресурсів. Але натомість від традиційного контролю, як окремої функції в системі управлінських суб'єктно-об'єктних відносин, парламентський контроль відрізняється тим, що не призводить до реакції суб'єкту управління безпосередньо на об'єкт, оскільки і парламент і орган виконавчої влади є рівноцінними органами державної влади але в різних її гілках. Парламентський контроль має на меті визначення реального стану державного управління в тій чи іншій сфері, зокрема в сфері природокористування, а також корегування механізмів та інструментів правозастосування, що здійснюється відповідними органами виконавчої влади, в такий спосіб, в який це закладалося парламентом безпосередньо в законодавство; по-друге, парламентський контроль не тягне за собою прямих юридичних санкцій, а лише політичні. Парламент наділений політичними

повноваженнями розпорядчого та установчого характеру, зокрема в сфері призначення та звільнення окремих осіб, які реалізують державну політику в сфері природокористування. Так, парламент формує та затверджує склад Уряду, що означає можливість впливати на його персональний склад у випадку реалізації парламентського контролю та отриманні негативних результатів в тій чи іншій сфері суспільних відносин. Це елемент політичної відповідальності супроводжується і відповідальністю юридичною, але не безпосередньо з боку парламенту, а з боку відповідних правоохоронних органів до яких він звертається у разі необхідності жорсткого реагування на ситуацію що склалася за результатами проведеного парламентського контролю; по-третє, парламентський контроль є окремою функцією парламенту, реалізація якої розкривається в досить щільній сукупності механізмів, інструментів та засобів досить різного характеру та спрямування, які лише об'єднуються поняттям «парламентський контроль». Мова йде про способи його реалізації, які є доволі різноманітними, але в сукупності забезпечують максимально комплексне дослідження «об'єкту управління» а точніше – об'єкту реагування, оскільки діяльність органів державної влади не є об'єктом безпосереднього управління парламентом. Більше того, парламент лише формує контури та конфігурацію діяльності та взаємодії органів державної влади в процесі реалізації завдань державного регулювання тих чи інших сфер суспільних відносин та між собою. Це означає, що парламентський контроль як функція управління позбавлена інших елементів управлінської діяльності, зокрема імперативного впливу в процесі реалізації державної політики до контролю її результатів чи стану виконання. Тобто між тим, як парламент формує систему законодавства, – яким забезпечується реалізація функцій держави в

сфері природокористування та природоохоронної функції, – до процесу парламентського контролю, втрачається будь-який зв'язок парламенту та системи реалізації означеної державної політики, оскільки остання відбувається засобами виконавчої гілки влади. Таким чином, правозастосування яке здійснюють органи виконавчої влади, а точніше його якість вже не залежить від парламенту, а є результатом складного поєднання різних факторів, в тому числі беззаперечно і якості законотворчої діяльності. Але відсутність такого стійкого зв'язку протягом всього процесу реалізації аналізованого виду державної політики суттєво знижує дієвість наслідків парламентського контролю та порушує логіку державно-управлінських процесів; по-четверте, парламентський контроль реалізується представницьким органом державної влади, а це означає, що він може відбуватися як протягом однієї каденції парламенту чи Уряду, так і з певним часовим розривом, протягом якого відбулася зміна складу обох політичних інституцій. Це суттєво підсилює політичне значення парламентського контролю перетворюючи його на потенціальний інструмент політичної боротьби. Така ситуація виникає коли парламент за результатами парламентського контролю приходять до висновків про вкрай негативний стан реалізації державної політики наслідком чого стала невдала законотворча діяльність попереднього складу парламенту. В такий спосіб нинішній склад парламенту отримує додаткові засоби підвищення політичного впливу та зміни політичної кон'юнктури для партії або політичних сил, які утримують більшість в такому парламенті. Так само, парламентський контроль набуває значення політичного інструменту для Уряду, коли його проведення демонструє кращі показники реалізації державної політики нинішнім Урядом по відношенню до попереднього, або навпаки – виявляє системні

проблеми, що є наслідками діяльності поперечного складу Уряду і за своїм характером такими, що є надто складними для миттєвої зміни нинішнім; по-п'яте, за результатами парламентського контролю відбувається отримання інформації в тому числі і про стан законотворчої діяльності Парламенту, і якість законодавства в сфері природокористування та природоохоронної діяльності. При цьому негативні результати реалізації державної політики, або діяльності конкретних органів державної влади можуть не братися до уваги через неможливість їх функціонування в інший, ніж це встановлено законодавством спосіб. тому можна стверджувати, що результати парламентського контролю частіше за все виступають каталізатором для процесів реформування законодавства з урахуванням тих системних помилок, які неможливо усунути правозастосовчою практикою. В цьому контексті слід говорити про парламентський самоконтроль, оскільки якість законодавства по іншому навряд чи можна перевірити в цілому та системно. Беззаперечно окремі норми перевіряються на відповідність Конституції держави органом спеціальної конституційної юрисдикції – Конституційним судом, але він не може проконтролювати якість закону в цілому, і зокрема його правореалізаційної здатності; по-шосте, парламентський контроль частіше за все не є системним інструментом реалізації своєї державно-управлінської правосуб'єктності парламентом. Він проводиться вибірково, іноді спонтанно, а частіше за все і взагалі має суто політичне підґрунтя. Це є суттєвим недоліком такого контролю як елементу системи державного управління, оскільки ефективність наряду залежить від періодичності, що дає змогу не лише виявити помилки чи недоліки в системі державного управління природоохоронній сфері, але і проаналізувати яким чином впливають ті корегування, які були внесені за результатами попереднього

парламентського контролю. Отже, зменшення політичної складової парламентського контролю є однією із найбільш головних завдань будь-якої держави. Забезпечення безсторонності, об'єктивності, оперативності та системності такого контролю напряду підвищить його дієвість та раціоналізує витрати на його проведення й підвищить рівень утилітарності результатів, отриманих в процесі здійснення такого контролю; по-сьоме, проведення парламентського контролю здійснює не лише весь парламент, але він може проводитися лише його частиною або спеціально створеним суб'єктом контролю (комісією, комітетом тощо). Така дискретність здійснення контролю з одного боку підвищує його ефективність, оскільки реалізація такого контролю всім складом парламенту є процедурою доволі громіздкою. З іншого – проведення парламентського контролю повинно відповідати інтересам підвищення ефективності корегування державної політики в сфері природоохоронної діяльності та в сфері використання природних ресурсів, а тому відбуватися спеціальним компетентним суб'єктом.

Література:

1. Коломоець, Т. О. (2011). *Адміністративне право України. Академічний курс: підручник*. Київ: Юридична думка, 592 с.
2. Барабаш, Ю. Г. (2004). *Парламентський контроль в Україні: проблеми теорії та практики*. України ім. Ярослава Мудрого. автореф. дис. канд. юрид. наук.; спеціальність 12.00.02. Харків: НЮАУ ім. Я. Мудрого.
3. Титаренко, О. Р. (2016). *Механізми здійснення парламентського контролю за реалізацією державної екологічної політики в Україні*: дис. к. навк. з держ. упр.; спеціальність 25.00.02. Київ: НАДУ.

4. Еллинек, Г. (2017). *Общее учение о государстве*. СПб. Юридический центр Пресс: Litres.
5. Журавський, В. С., & Журавский, В. С. (2001). *Теоретичні та організаційно-правові проблеми становлення і розвитку українського парламентаризму*: автореф. дис. ... д-ра. ю. н.; 12.00.01. Одеса; ОНЮА.
6. Залюбовська, І. К., & Залюбовская, И. К. (2002). *Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади як засіб забезпечення законності у сфері державного управління*. Одеса: ОНЮАУ. 20 с.
7. Кадук, Т. Д. (2011). *Поняття та сутність парламентського контролю*. *Держава і право*, 54, 203-209.
8. Ківалов, С. В. (2001). *Парламентський контроль в Україні: законопроектні обґрунтування*. In *Парламентаризм в Україні: теорія і практика: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 черв. 2001 р.)*. Київ: Ін-т законодавства Верховної Ради України (pp. 411-417).
9. Куцин, Я. М. *Праксеологія парламентського контролю: порівняльно-аналітичне дослідження* (Doctoral dissertation, ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2018). 262 с.
10. Лінецький, С., & Кушніренко, В. (2015). *Контрольні повноваження комітетів Верховної Ради України*. *Часопис Парламент*, (1), 52.
11. Протасова, В. Є. (2009). *Парламентсько-президентська республіка: сутність, особливості, різновиди*. Харків: Право.
12. Процюк, І. В. (2012). *Поділ державної влади в умовах різних форм державного правління*: монографія. Харків: Право.
13. Рябець, К. А. (2009). *Екологічне право України*. Київ: Центр учбової літератури.
14. Файоль, А. (1966). *Учение об управлении*. *Научная организация труда и управления*; под ред. А.Н. Щербаня. Москва: Экономика.

15. Шаптала, Н. К., Задорожня, Г. В. (2012). *Конституційне право України*. Донецьк: ТОВ «ЛізуновПрес».

References:

1. Averianov, V. B. (2011). *Administratyvne pravo Ukrainy: akademichnyi kurs* [Administrative law of Ukraine]. Kyiv: Yurydychna dumka, 592 p. [in Ukrainian].
2. Barabash, Yu. H. (2004). *Parlamentskyi kontrol v Ukraini: problemy teorii ta praktyky*. avtoref. dys. kand.. yuryd. nauk.; spetsialnist 12.00.02 [Parliament control of Ukraine]. Kharkiv: NluAU im.. Ya. Mudroho. [in Ukrainian].
3. Vertsimaha, I. V. (2016). *Mekhanizmy zdiisnennia parlamentskoho kontroliu za realizatsiieiu derzhavnoi ekolohichnoi polityky v Ukraini*: dys.. k. navk. z derzh. upr.; spetsialnist 25.00.02 [Mechanism of parliament control by state ecology policy of Ukraine]. Kyiv: NADU.. 214 s. [in Ukrainian].
4. Ellynek, H. (2004). *Obshchee uchenye o hosudarstve* [General knowledge of state]. SPb. Yurydycheskyi tsentr Press. [in Russian].
5. Zhuravskiy, V. S. (2001). *Teoretychni ta orhanizatsiino-pravovi problemy stanovlennia i rozvytku ukrainskoho parlamentaryzmu*: avtoref. dys. ... d-ra. yu. n.; spetsialnist 12.00.01 [Theoretical and organizational issues of formation and development of Ukrainian parliamentarism]. Odesa; ONluA. [in Ukrainian].
6. Zaliubovska, I.K. (2002). *Parlamentskyi kontrol za diialnistiu orhaniv vykonavchoi vlady yak zasib zabezpechennia zakonnosti u sferi derzhavnoho upravlinnia*. avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk.; spetsialnist 12.00.07 [Parliament control by state authorities activities as an instrument for state management]. Odesa: ONluAU. [in Ukrainian].

7. Kaduk, T. D. (2011). Poniattia ta sutnist parlamentskoho kontroliu [Essence and definition of parliament control]. *Derzhava i pravo*, 54, 203-209. [in Ukrainian].
8. Kivalov, S.V. (2001). *Parlamentskyi kontrol v Ukraini: zakonoproektni obgruntuvannia. Parlamentaryzm v Ukraini: teoriia ta praktyka: mater. mizhnar. nauk.-prakt. konf. (26 chervnia 2001 roku)* [Parliamentary control in Ukraine: draft laws. Parliamentarism in Ukraine: Theory and Practice]. Kyiv: Instytut zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, 412-417. [in Ukrainian].
9. Kutsyn, Ya.M. (2018). *Prakseolohiia parlamentskoho kontroliu: porivnialno-analitychne doslidzhennia: dys.. k.iu.n. (doktora filosofii)* [Praxology of parliamentary control: a comparative-analytical study] ; spetsialnist 12.00.02. Uzhhorod: DVNZ «Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet». [in Ukrainian].
10. Linetskyi, S. (2015). Kontrolni povnovazhennia komitetiv Verkhovnoi Rady Ukrainy:pravove rehuliuвання ta problemy realizatsii [Control powers of the Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine: Legal regulation and implementation problems]. *Parlament: naukovopopuliarnyi zhurnal*, 1, 3-53 [in Ukrainian].
11. Protasova, V.Ie. (2009). *Parlamentsko-prezydentska respublika: sutnist, osoblyvosti, riznovydy: monohrafiia* [Parliamentary-presidential Republic: essence, features, varieties]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
12. Protsiuk, I.V. (2012). *Podil derzhavnoi vlady v umovakh riznykh form derzhavnoho pravlinnia: monohrafiia* [The division of state power in conditions of various forms of government]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
13. Riabets, K. A. (2009). *Ekolohichne pravo Ukrainy* [Ecological Law of Ukraine]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].

14. Faiol A. *Uchenye ob upravlenyy. Nauchnaia orhanyzatsyia truda y upravlenyia* [Techniques to management. The scientific organization of labor and management]: [pod red. A.N. Shcherbania]. Moscow: Ekonomyka, 1966. 368 s. [in Russian].
15. Shaptala N. K., Zadorozhnia H. V. (2012). *Konstytutsiine pravo Ukrainy* [Constitutional Law of Ukraine]. Donetsk: TOV «LizunovPres». [in Ukrainian].

Citation: Oleh Kyryliuk (2021). IMPROVEMENT OF MECHANISMS FOR IMPLEMENTING THE RESULTS OF PARLIAMENTARY CONTROL. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 5(49). doi: 10.26886/2414-634X.5(49)2021.1

Copyright: Oleh Kyryliuk ©. 2021. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.5(49)2021.2

UDC 94(351)

MODELS OF POLITICAL LEADERSHIP IN THE ANCIENT EAST

Olena Andriyenko, PhD of Philosophical Sciences

<https://orcid.org/0000-0002-2342-2404>

e-mail: elena_andrienko8@mail.ru

Academy Higher Education of Ukraine, Ukraine, Kiev

The article is devoted to the historical investigation of the peculiarities of the ancient Eastern models of political leadership. The accent has been made on the specific features of political power in ancient Egypt, Mesopotamia, China and India. It has been concluded that any leadership model has its own social and cultural context and reflects the ideological and cultural specifics of the era. The common feature of ancient oriental models of leadership is bright mystical-religious character – the personality of the leader is deified and endowed with special, supernatural qualities which are often opposed to natural and social being. The personality of the ruler is always a kind of sacred authority that is worshiped and which guarantees the integrity and stability of the cosmic order.

Key words: Ancient East, Leader, Ruler, Power, Oriental History, Culture.

Political leadership is a universal social and cultural phenomenon that has developed historically. In the course of history, it has undergone various changes. In order to more fully and comprehensively approach the study of the issue of political leadership it is necessary to trace the evolution of this phenomenon and consider not only Western, but also Eastern models of leadership. Leadership is a phenomenon that has arisen historically in the era of primitiveness. The first leaders were the

“big men” and “chief men” described in the anthropological and ethnographic literature, and later – the leaders and priests (shamans) or persons who combined both of these roles. Moreover, any leadership model has its own social and cultural context and reflects the ideological and cultural specifics of the era. Therefore, any leadership model can be named a socio-cultural model. The thinkers of the Ancient East substantiated the right to leadership by high moral qualities, merit, and qualities of a “hero-leader” (meritocratic approach). In the context of this interpretation the leader appeared to be a kind of “titan” endowed with physical, intellectual and moral uniqueness. The ancient Eastern leadership models have had a strong influence on the development of modern political leadership in Eastern countries, so the question of the features of ancient Eastern leadership models deserves close attention of scientists.

The aim of this article is the investigation of the peculiarities of the ancient Eastern models of political leadership.

As for scientific works which are devoted to the problem of political leadership in the Ancient East the following authors should be mentioned: V. Yemelyanov [1], L. Vacin [2], V. Jacobson [3], A. Bolshakov [4], S. Dmitriev, S. Kuzmin [5], I. Dyakonov [6], V. Androsov [7], and others.

The concept of “the Ancient East” covers civilizations that have evolved from the 6–4 millennia BC and existed before the beginning of our era in a vast territory from Egypt to China. This completely conditional term is customary to denote a set of regions that are very distant but geographically and economically, sedentary and nomadic peoples, societies that have not yet emerged from the state of primitiveness, and tribes and nationalities that are more advanced in their historical development, speaking dozens of languages. The ancient Eastern monarchy is the first form of government in the history of mankind. She

had unique features inherent only to her. In the states of the East relations of the social system and patriarchal life played a significant role in public life. Slavery was collective or family in nature and only state slaves were wholly owned by the monarch. Such an organization of state power in the countries of the Ancient East is usually called Eastern despotism.

The political organization of ancient Eastern societies has two main levels. The first level inherited from primitiveness is associated with the community and communal (communal-tribal) self-government. The existence of communities is the most important feature of the history of the Ancient East. The sustainable preservation of the communal organization, collective principles in everyday life and production is explained by the peculiarities of the archaic economy which made it extremely difficult to use non-collective forms of coexistence on earth, as well as by the interests of the state itself, which sometimes considered it more convenient to control the population precisely through the communities. In some cases, however, communities ceased to exist precisely under the onslaught of the state and private exploiters, who destroyed communal self-government and turned communesmen into incompetent people. Property and social differentiation was constantly taking place within communities; it was here that relations of private exploitation develop most intensively.

At the second, highest level of the political organization of ancient Eastern societies, the state is located, that is, the supreme power and its administrative apparatus. The essence of the state's activity in the Ancient East (as in any other society) is confronting the external enemies of society, ensuring the functioning of the social vertical (in particular, the established relations of exploitation) and the system of mutual obligations within it. The specificity of the ancient Eastern state lies in the implementation of direct economic management within a vast sector of the

economy, including in the form of creating a system of artificial irrigation, as well as in state support of cultural institutions. In the person of the ancient Eastern ruler the state was considered the supreme owner and manager of all the land, collecting taxes and imposing duties on the entire population, except for the privileged strata or cities. Another part of the land directly belonged to the ruler, the state and its institutions (including temples, which often tried to turn into independent subjects of power and economy).

In addition to the late primitive communal-tribal system and eastern despotism, marking the beginning and end of the ancient Eastern politogenesis in the Ancient East there were all sorts of intermediate political forms, for example, the nomadic (from the Greek. “*Nom*” – “a region”) monarchy limited by collective communal institutions communities and includes one large urban center with a district. Therefore, nominee states in science are often referred to as city-states. Another intermediate form was the oligarchic (aristocratic) republic. Even in large kingdoms the power of the king sometimes had to endure the influence of collective aristocratic and democratic bodies.

Leadership and power in the Ancient East have always had a mystical and religious character. For instance, the Emperor in China was a “son of Heaven”, the most sacred supreme being (*Huang Di* – “most holy ruler”) although at first the rulers were called simply kings (*wang*). The emperor in the minds of the ancient Chinese had a special blessed power (*Te*) which is passed on to descendants and helps to create an imperial dynasty. But the dynasties in China changed quite often. Hence, the idea of the cyclical nature of history (the theory of the Heavenly Mandate) based on the principle of alternating periods of prosperity and decline [5, p. 12].

In ancient Egypt the pharaoh was considered an incarnate deity, a special being, separate from the entire universe. Pharaoh had no predetermined destiny and therefore, was free. Pharaoh's body remained incorrupt, and after death he was reborn in the world of Eternity. The complete and free-will pharaoh was contrasted in the ancient Egyptian worldview to a changeable and transitory world. This opposition of the conditioned and changeable world and the eternal God later took root in all Abrahamic religions (Judaism, Islam and Christianity) [6, p. 104].

The main function of the ancient Egyptian state was to mobilize the forces of society to fulfill important economic, political or religious tasks (maintaining the irrigation system, organizing military campaigns, and building temples) which led to the emergence of a system of careful accounting and distribution of all labor and material resources. It was under the jurisdiction of a large and ramified state apparatus that carried out its activities at three levels – central, nominal and local.

The central administration was headed by a supreme dignitary (*chati*) who directed the activities of the executive and judicial institutions. At the same time the army was withdrawn from its sphere of competence. Various departments were subordinate to him: overseeing the irrigation system, livestock, and artisans, organizing public works and collecting taxes, “six great courtyard” (courts). Each of them was divided into two divisions – for Upper and for Lower Egypt. The nominee administration headed by nomarchs copied the structure of the central power. The councils (*dzhajat, kenbet*) that governed the community settlements were subordinate to it. They monitored local irrigation systems and judged.

During the reign of the third dynasty (28th century BC) founded by Pharaoh Djoser there was an increase in state centralization and strengthening of the royal power: a single irrigation system was created, the bureaucratic apparatus was expanded, an active foreign policy was

carried out, and special cult of the pharaoh-god was established. The pharaohs sought to rise above the aristocracy and make it completely dependent. First of all, they tried to establish control over the nominee administration by eliminating the hereditary power of the nomarchs.

However, this can only be achieved by the fourth dynasty (28th–27th centuries BC) during which Pharaonic absolutism reached its peak, especially during the reign of Sneferu, Khufu (Cheops), Djedefre, Khafre (Khafren) and Menkaure (Mikerin). The practice of appointing nomarchs by the central government and their constant movement from nome to nome was approved leading positions in the central apparatus were in the hands of representatives of the reigning house. The cult of the pharaoh became exceptional; huge labor and material resources were mobilized for the construction of giant pyramids. Aggressiveness was growing in foreign policy; finally determined its three main directions – Southern (Nubia), Northeastern (Sinai, Palestine) and Western (Libya). As a rule, the military campaigns were of a predatory nature (capture of prisoners and minerals). At the same time, Egypt sought to establish systematic control over a number of territories for their economic development (Sinai, Nubia). The construction of the pyramids and foreign policy expansion led to an overextension of the forces of Egyptian society and to a political crisis, as a result of which the fourth dynasty was replaced by the fifth one (26th –15th centuries BC). Its founder was Pharaoh Userkaf. Its representatives reduced the scale of construction of pyramids and made concessions to the capital's nobility (the highest positions ceased to be the monopoly of the reigning house). In order to unite society the cult of the god Ra was given a nationwide character (the concept of the origin of the pharaohs from Ra was approved). The stabilization of the domestic political situation allowed the resumption of an active foreign policy.

Foreign policy aggression was continued by the first pharaohs of the sixth dynasty (25th – mid-23rd centuries BC) – Teti, Piopi I, Merenra, Piopi II. However, under them the power of the nome nobility increased, primarily in Upper Egypt; the positions of nomarchs again became hereditary; representatives of a number of nomadic clans occupied high positions in the central administrative apparatus and enter into family relations with the ruling house (nomarchs of Tina). Nomarchs were no longer buried near the royal tombs but in the nomes. Their tombs were becoming more luxurious. The central government was gradually weakening, its economic opportunities were dwindling: the practice of immunity grants was spreading, the nomarchs were gradually establishing control over the tsarist farms. Under the last pharaohs of the sixth dynasty the royal power fell into complete decline. The political crisis of the middle of the 23rd century BC led to its fall and the actual disintegration of the state into independent principalities.

In ancient India the king was one of the seven elements of the monarchical state which also included ministers, the army, the village, fortifications, the treasury, and allies. The kshatriyas (military) most often became kings. In the religious aspect the king in the ancient Indian state was the sacred center of the world. The ceremony of consecration to the kingdom lasted for over a year and reflected the process of transition from chaos to order (*rita*). At the same time the king had to listen to the opinion of the people, and the people in some cases could remove him from power.

One of the most important sources that help to compose an authentic representation of both the personality and values of leadership in Daytime India is the treatise of Nagarjuna “Ratna-avali raja-parikatha” (“Precious verses of instruction to the king”) [7]. This treatise was addressed to the upper strata of ancient Indian society. He played an important role in the

spread of Mahayana Buddhism and its support from those in power. The main goal of the author of *Ratna-avali* was to convince the addressee of the truth of the teachings of Mahayana Buddhism and its advantages, and the emphasis is primarily on the concepts of Great Love, Compassion and Service: “The king is a tree whose magnificent flowers – reverence, abundant fruits – donations, the shadow of a tree – tolerance, but it serves birds – subjects ...” [7, p. 135]. “*Ratna-avali*” in fact is a set of rules governing the moral character of the ancient Indian ruler, as well as his rights and duties. The treatise repeatedly emphasizes that a truly great ruler should treat his people as children who need to be instructed and protected: “Guided by the desire to re-educate unworthy sons and out of compassion for them, it is necessary to resort to punishment, and not to curses or persecution” [7, p. 119]. The treatise expresses the general Buddhist idea of non-violence and the priority of moral purity and wisdom over brute force. Thus, the author says to the king: “The right of the strong is not for you. Only then the reign will be correct... and the Buddha Law will be established” [7, p. 211].

The modern Russian orientalist V. Emelyanov speaking about the anthropological turn in the modern sciences of the East focuses on the fact that the problem of personality inevitably raises the problem of biography. For the Ancient East, only biographies of rulers are possible which always express only what is due, and not what is, and the task of the source researcher is to consider the model of the ideal ruler of the real life path of the individual [1, p. 139]. The ancient East as a cultural space was charismatic (from the Greek *charisma* “God’s gift”). Society, natural and cultural reality were perceived there through the prism of faith and mystical views. This influenced the formation of the idea of the divine nature of power, as well as the sociocentricity of the Eastern worldview. “We” always subordinates the “Self”, unless it is the “Self” of the ruler,

emperor, pharaoh, etc. It is no coincidence that in the East the dominant form of government was despotism. The absolute power of the political leader was combined with the vertical nature of social ties. The communal way of life and caste stratification were cultivated in every possible way.

On the one hand, the Ancient East gave rise to a socially passive personality type, not oriented towards leadership and individualism, towards manifesting one's personal will. This was also facilitated by the retrospectiveness of the ancient Eastern worldview with its attitude "the future exists in order to become the past". It is no coincidence that all revolutions in the Ancient East ended with a return to the previous way of life.

On the other hand, modern Orientalist studies indicate that the desire for power, leadership and self-affirmation of their Ego were not alien to representatives of ancient Eastern cultures [2, p. 126]. If a person of the modern globalized world is multicultural and builds his worldview, relying on the achievements of various cultural and historical traditions, striving to choose the best for himself from them, then in ancient times he could draw resources to describe his life and activity only from what was part of himself. Ancient Eastern human was included in the general order of things and events, his sense of self sought harmony between society, natural being and his Self. V. Emelyanov defines the Self as a "socially oriented Ego", citing as an example the Ego of a resident of ancient Mesopotamia, which, according to the researcher, was not passive at all but, on the contrary, was whole and "strove for primacy, power, subordination and organization of other people" [1, p. 143].

In modern studies of the Ancient East, the emphasis is increasingly shifted from social laws to the individual and his inner world. It is impossible to fully comprehend the patterns of sociocultural development since the very unpredictability of human nature interferes with this. Any

cultural tradition is rooted in the individual mental and creative characteristics of a particular person. Therefore, today the study of the history and culture of the ancient states of the East is being carried out more and more with reliance on the individual. And the most accessible research material in this case is material dedicated to the personalities of ancient Eastern leaders. For example, the Czech orientalist L. Vatsin devoted his research to the king of the Mesopotamian city of Ura Shulgi [2]. Russian historian V. Jacobson also investigated the personalities of the rulers of Ancient Mesopotamia [3]. A. Bolshakov devoted his monograph to the study of the multi-component personality in the worldview of the ancient Egyptians, namely to such an element as the Twin (*Ka*) [4].

Therefore, models of leadership in the countries of the Ancient East are becoming an increasingly relevant object of research for historians, anthropologists and linguists. Their common feature is a pronounced mystical-religious character – the personality of the leader is deified and endowed with special, supernatural qualities which are often opposed to natural and social being. The personality of the ruler is always a kind of sacred authority that is worshiped and which guarantees the integrity and stability of the cosmic order.

References:

1. Yemelyanov, V.V. (2013). Antropologicheskiy povorot v naukakh o Drevnem Vostoke (na primere assiriologii) [Anthropological turn in the sciences of the Ancient East (on the example of Assyriology)]. *Voprosy Filosofiyi*. 2. 136–147. [in Russian]
2. Vacin, L. (2011). *Šulgi of Ur: Life, Deeds, Ideology and Legacy of a Mesopotamian Ruler as Reflected Primarily in Literary Texts*: PhD dissertation / SOAS (University of London), London. 329.

3. Jacobson, V.A. (1989). Tsari i goroda drevney Mesopotamii [The Kings and Cities of Ancient Mesopotamia]. State and Social Structures in the Ancient East. Moscow: Nauka. 17–37. [in Russian]
4. Bolshakov, A.O. (2001). Chelovek i yego Dvoynik. Izobrazitel'nost' i mirovozzreniye v Yegipte Starogo tsarstva [Man and his Double. Visual Arts and Worldview in Old Kingdom Egypt]. St. Petersburg: Aletheia. 288. [in Russian]
5. Dmitriev, S.V., Kuzmin, S.L. (2012). Chto takoye Kitay? Sredinnoye gosudarstvo v istoricheskom mife i real'noy politike [What is China? The Middle State in Historical Myth and Real Politics]. Vostok. 3. 5–19. [in Russian]
6. Dyakonov, I.M. (1994). Puti istorii: ot drevneyshego cheloveka do nashikh dney [Ways of History: from the most Ancient Man to the Present Day]. Moscow: Vostochnaya Literatura. 382. [in Russian]
7. Nagarjuna (2018). Dragotsennyye strofy nastavleniya tsaryu. Osnovopolozhnik Makhayany Nagardzhuna i yego trudy [Precious verses of admonition to the king. The founder of Mahayana Nagarjuna and his writings]. V.P. Androsov. In 2 volumes, Vol.1. Buddhism of Nagarjuna: Religious and Philosophical Treatises. Moscow: Vostochnaya Literatura. 113–288. [in Russian]

Citation: Olena Andriyenko (2021). MODELS OF POLITICAL LEADERSHIP IN THE ANCIENT EAST. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 5(49). doi: 10.26886/2414-634X.5(49)2021.2

Copyright: Olena Andriyenko ©. 2021. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

II. ART. STUDY OF ART

DOI 10.26886/2414-634X.5(49)2021.3

UDC: 792 / 796.4

SPECIFICITY OF COMPLETING ACROBATIC JUMPS BY BACHELOR STUDENTS IN THE GENRE "CIRCUS ACROBATICS"

Yuri Kashuba, Honored trainer of Ukraine, Master of sports of International class in sport acrobatics, Assistant professor of the Department of Circus genres.

<https://orcid.org/0000-0001-7526-1772>

e-mail: circus@kmaecm.edu.ua

Faculty of Performing Arts, Kyiv Municipal Academy of Variety and Circus Art, Kyiv, Ukraine

Alexandra Gorkovenko, Master of sports of International class in sport acrobatics, Lecturer of the Department of Circus genres.

<https://orcid.org/0000-0002-1307-6237>

e-mail: o.gorkovenko@kmaecm.edu.ua

Faculty of Performing Arts, Kyiv Municipal Academy of Variety and Circus Art, Kyiv, Ukraine

The article analyzes acrobatic jumps in the genre "Circus acrobatics", the discipline "Professional training in the genre – Acrobatics". Indicated their specificity, types, features of implementation, as well as errors that may be present in the learning process for students of the educational degree "Bachelor", specialty 026 Performing arts, educational professional program "Circus genres". Clarified characteristics of jumps, methodology for their implementation. Examples of injury prevention and avoidance of gross professional mistakes are recommended.

Key words: circus acrobatics, acrobatics, circus genres, acrobatic jumps, execution technique, vocational training.

Юрий Кашуба, заслуженный тренер Украины, мастер спорта международного класса по спортивной акробатике, доцент кафедры цирковых жанров; Александра Горковенко, мастер спорта международного класса по спортивной акробатике, преподаватель кафедры цирковых жанров, Специфика выполнения акробатических прыжков студентами бакалаврата по жанру «Цирковая акробатика» / Киевская муниципальная академия эстрадного и циркового искусств, Украина, Киев;

В статье анализируются акробатические прыжки по жанру «Цирковая акробатика», учебной дисциплины «Профессиональная подготовка по жанру – Акробатика». Указаны их специфика, виды, особенности реализации, а также ошибки, которые могут присутствовать в процессе обучения для студентов образовательной степени «Бакалавр» специальности 026 Сценическое искусство, образовательно-профессиональной программы «Цирковые жанры». Уточнены характеристики прыжков, методика их выполнения. Рекомендуются примеры предотвращения травм и недопущения грубых профессиональных ошибок. Каждое прыжковое упражнения описывается по принципу: исходное положение, принцип выполнения, а также примечания по избеганию ошибок.

Ключевые слова: цирковая акробатика, акробатика, цирковые жанры, акробатические прыжки, методика выполнения, профессиональное обучение.

Formulation of the problem. Contemporary circus space today requires a high-quality level of training, as well as practice from young circus artists. Circus acrobats, by genre, have a category of sufficiently

high exposure to risk and injury due to their specificity. What does a professional and systematic approach to teaching in the higher education system mean, at the Bachelor's level in circus genres?

Acrobatics, like any kind of sport and physical culture, should be carried out systematically and methodically. Only such classes can give positive results.

The lesson – this is the generally accepted and best form of teaching - should be structured and carried out according to a specific plan.

Regardless of where the training is held – whether in an amateur club, in a sports school or in a circus – the instructor-trainer (teacher) must build his lesson, taking into account the general purpose of the lesson. The lesson, of course, cannot be standard, the same for any group of students, but its scheme should be a general guideline, allowing for partial deviations and changes.

At the department of circus genres at the Higher Educational Institution, the main task of the teacher of the Circus Academy is to educate a healthy, strong, dexterous, strong-willed, successful, technical acrobat artist.

The very technique of acrobatics is impossible without mastering and developing these qualities in oneself.

When practicing acrobatics, the teacher is obliged to demand the strictest discipline from students. Lack of attention to exercise can lead to bruises and injuries. The teacher should carefully monitor the execution of the exercises and immediately eliminate every, even minor, mistake. It is much more difficult to correct an error that has not been noticed and not eliminated in time. The teacher must develop courage and perseverance in the student [4].

Culbute forward. Starting position. Standing, feet together, toes slightly turned out. ***Execution.*** The student does a deep squat, put his

hands on the floor in front of him shoulder-width apart, fingers forward. Then, straightening his legs and pushing off, he transfers the weight of the body to his arms; the arms are bent at the elbows, the chin drops to the chest, the head passes between the arms. Moving to his back (with a tight and wide grouping), he rolls forward, grabs his legs just below the knees with his hands, pulls them towards him and stands up, taking the starting position.

Culbute back. *Starting position.* Standing with heels together, toes slightly turned out. *Execution.* The student makes a deep squat, puts his hands in front of him on the floor, with a simultaneous push of his arms and legs, he falls backwards and, grouping, makes a roll over his rounded back. At the moment the neck touches the floor, letting go of the legs, puts his hands on the floor behind his shoulders, transferring the weight of the body to his hands. Pushing his hands off the floor, he gets up, taking the starting position.

Rise from the back with a bend (lyagskach). *Starting position.* The student sits on the floor, legs straight and connected in front of him, toes are also extended, hands are near the knees. *Execution.* Tilting the body back to the "lying on the shoulder blades" position, the student simultaneously raises his straight legs up through himself, almost touching the floor behind his head with his toes, and places his hands behind his shoulders. With a sharp swing of the legs from bottom to top forward and resting the shoulder blades on the ground, the student tears the body off the ground; at the moment of separation, he pushes off with his hands, separates his legs to the sides, bending them at the knees, puts them under him and straightens up. This exercise is described with the arrival of the legs bent at the knees as preparatory for the same exercise with the arrival of the straight legs, which is considered a complete exercise. In this version, the legs do not diverge at the moment of the swing, but through

the deflection in the lower back they are placed straight on the ground, and the student stands on his feet with his arms raised above his head and his head thrown back. For faster assimilation, the exercise is learned with the help of a hand longe. The described lifting from the back with an extension is the simplest in execution.

Kopfsprung (Roll forward with support on hands and head).

Starting position. The student does a deep squat, puts his hands in front of him on the floor shoulder-width apart, puts his head on the floor on the forehead in front of the hands. *Execution.* The student tilts the body forward, straightens the legs without lifting them off the floor. At the moment of loss of balance, he makes a sharp swing with straight legs from the bottom up, pushes his hands off the floor, then separates his legs to the sides, bending them at the knees, puts them under him and straightens up. This exercise is initially taught with bent legs, as described above, and then done with straight legs. After mastering this exercise, you should proceed to performing several (three or four) turns one after another, at a pace (except for the last turnover, which must be performed with the arrival on straight legs, all the previous ones are performed with the arrival on bent legs). For faster assimilation, the exercise is learned with the help of a hand longe [5, p. 95].

Vordersprung (forward flip with support on straight arms).

Execution. With a slight start, the student waltzes with his left foot; bending the body forward, puts straight arms in front of him on the floor shoulder-width apart, keeping his head straight; then he pushes off with his left leg and makes a sharp swing from bottom to top with his right leg; through a handstand, pushing off the ground with straight arms, bending in the lower back, the student comes on straight legs to the ground with his arms raised up and his head thrown back. At the moment of the transition of the body through the handstand, the left leg joins the right and both legs

are straightened. A complicated version of this exercise is a forward roll with support on straight arms (vordersprung) with a run and a jump. In this case, the student makes a small run-up, jumps slightly on two legs and puts his hands in front of him; tilting the body downward forward, makes a sharp swing of the arms from top to bottom. Having pushed off the floor with his feet, the student through a stand on straight arms comes to the floor on straight legs with his arms raised up, with his head thrown back. Both exercises for the fastest development and protection are learned with the help of a hand longe.

Courbette. The curbet consists of two parts (half curbet). The first part is the transition from feet to hands; the second part is the transition from hands to feet. *The second part* – the transition from hands to feet – should be studied first, since it is less difficult and, moreover, is an integral element in some other acrobatic exercises.

The second part of the courbet. Execution. The student with a push becomes a handstand. Having indicated a handstand, he slightly lowers the entire handstand (that is, the body with legs), as if intending to get off it to the floor. Then, slightly bending the body in the lower back and at the same time bending the legs at the knees, he sharply straightens his legs, at the same time pushes off with his straight arms from the floor and, slightly bending the body, stands on his feet with his arms raised up.

Note. You should pay special attention to learning this exercise. The first part of the courbet. *Starting position.* Standing, hands are free, without tension at the seams, legs are slightly apart, feet are parallel. *Execution.* The student does a shallow squat, at the same time putting his hands in front of him, slightly lifting the heels off the floor. With a free swing of unstressed arms from top to bottom for himself, at the same time sharply tilting the body down, with a sharp push of both legs, the student puts his straight arms on the floor and goes into a handstand [3, p. 100-105].

Notes. 1. Pay attention to the swing of the arms (for oneself), when the arms, when the body is tilted down, rise as high as possible and, when pushing with sweats, must pull the body behind them into the rack. 2. Hands on the floor should be put in place of the original position of the legs. Entering the handstand, the student performs the second part of the curbet, described above. When both parts are combined in one movement, a complete curbet is obtained. The full curbet is an independent exercise and is usually performed at a tempo.

Back grouped somersault. Back somersault is a difficult acrobatic jump. To master somersaults, a long systematic training is required under the supervision of a teacher. To begin practicing a back flip from a spot, you need to learn the correct rate of departure from the ground. Learning the tempo for the back somersault is as follows. *Starting position.* Standing, legs are slightly apart, feet are parallel, back is straight, arms are relaxed, slightly bent at the elbows, lowered at the seams, elbows are laid back. *Execution.* Slightly bending the knees, the student jumps upward with a short push (almost from straight legs) with his toes off the floor (without ever raising himself on his toes). When pushing from the floor, he crouches, the elbows of the arms are slightly pulled back, raising the shoulders (the movement of the shoulders resembles a shrug in surprise). Taking off the ground, the student throws out his arms from the bottom up in front of him to enhance takeoff. Taking off, he spreads his arms from top to bottom, picks up bent legs (near the knees), pulls his knees to his chest (grouped), then he dissolves the group (that is, releases his legs and straightens them), raises his arms up again and stands on the ground with raised up with your hands [5, p. 124-133].

Particular attention should be paid to grouping: you need to draw your knees to your chest, but not your chest to your knees. The body should never lean forward. Only having mastered the tempo of retreating to the

back somersault well can you acquire the necessary sharpness in this movement and start training the back somersaults. If in the previous exercises the hand-held lounge was intended mainly for faster mastering of these exercises, then, starting with the back somersault, the purpose of the lounge is to insure the practitioner, and the lounge is not removed until the exercise is fully mastered, after which the exercise is performed with the insurer, and only then by the decision of the teacher, the student is allowed to perform this or that exercise independently.

Flick-flask (flip back with support on hands)

1. Flick-flask from place in length. *Starting position.* Standing, legs are slightly apart, feet are parallel, back is straight, straight, unstrained arms are lowered at the seams, palms are directed backward. *Execution.* The student does a shallow squat while simultaneously tilting the straight body back and pulling the arms back. At the moment of loss of balance, the student makes a strong swing of his arms from bottom to top over the head back. When the arms in their movement reach the head, the head, together with the arms, is tilted back. When swinging the arms, the legs, straightening, push off the floor and join, the body bends in the lower back, and the student comes on straight arms on the floor (arms shoulder-width apart). With the arrival of the hands on the floor, the body continues the rotational movement by inertia obtained from the swing of the arms and from the push with the legs, as if forming an arc.

Pushing with straight arms from the floor, the student stands on his feet with his arms raised up. The movement, starting from the moment the hands come to the floor, is the execution of the second part of the curbet, described above.

Notes. When practicing this exercise (be sure to learn it on the bar), you should pay special attention to the mistakes that can occur and which must be avoided.

1. A flick-flak can be performed with a jump, that is, when it is too high, which causes a jump on the hands. This happens because the student pulls the body back a little, switches to toes, bending his knees forward, and prematurely makes a wave of his arms.

2. The flick-flick can be under-rolled, and it is difficult for the student to get back on his feet. This happens because the swing of the arms is not sharp enough and the head begins to lean back before the arms. Hands are placed on the floor incorrectly (that is, not immediately vertically, but with the shoulders tilted forward, which is reflected on the hands and can lead to stretching [4, p. 95-99].

3. Pay attention to coming to hand. The arms should be upright, the shoulders should be off. If the head leans back earlier than the arms that "caught up" with it when swinging, then when the hands are placed on the floor, the shoulders come out forward, the chest collapses, the body flexes strongly and the curbet will not be performed [2].

Combination of three elements. Rhondad – flick-flak – grouped somersault

Execution. See the beginning of the exercise above (rondad – flick-flak). After the flick-flask, the feet are placed on the floor a little further than with the flick-flask at the pace. In this exercise, it is required that the flick-flak give inertia for the execution of the following back somersault, that is, sharply performing the curbet, pushing off with straight legs, the student should, if possible, gain the greatest height and at the highest point of takeoff group for the back somersault.

Blanche Somersault (Back Flip bend over)

The back somersault of the plate is performed with a running start, from a rondade; with this somersault it is also good to end acrobatic combinations consisting of flick-flakes at a pace. *Execution.* The student, with a running rhondad, pushes off with straight legs from the floor, slightly

directing the body back. Taking off, the student raises his arms up, tilts his head back and begins to do somersaults: bends his arms at the elbows and presses them to his chest, opens his chest and strongly bends in the lower back. While finishing the somersault, the student takes his hands off his chest and comes to the floor with his hands up [1].

Somersault-pirouette. Rhondad – back somersault with a turn of 360 ° (somersault-pirouette). Somersault with a turn of 360 ° is a beautiful and at the same time difficult acrobatic jump, which requires a long systematic training to master. When performing this somersault, the body rotates backward and simultaneously around its vertical axis (pirouette). As for the back flip, it is not like any of the previously described back flips. This somersault is in between the tempo somersault of somersault blanche. When twisting a somersault with a rotation of 360 °, the lower back flexes very slightly. *Execution.* With a running start, making a rondad, the student pushes off the floor with straight legs, slightly tilting the body back; when taking off upwards, he provides a flip of his body back and then makes a 360 ° turn from right to left (that is, a full pirouette) with a sharp jerk with his arms and a simultaneous sharp turn of his shoulders from right to left. Moreover, during takeoff, the arms rise up, and at the moment of rotation of the body around its axis from right to left, they are pressed against the chest, bent at the elbows. Turning the somersault, taking his arms away from his chest, a student with a straight body comes to his feet.

Note. In preparation for training this jump, it is necessary to master jumps upward with a rotation of the body 360 ° without somersaults. In this case, you need to try to perform the jump earlier, and the pirouette later.

Conclusions. Thus, the poetic study of acrobatic jumps by Bachelor students, correct teaching, as well as a clear implementation of the technique without making mistakes, will give a high-quality product in the

Circus space, namely professional young circus performers – acrobats, which enhances and gives the competitiveness of the Kiev circus school of acrobatics (Academy – КМАСРА).

Література:

1. Кашеваров В., Орел Д. Сценічно-технічна підготовка в циркових жанрах: техніка безпеки, манеж, реквізит. Київ: КМАЕЦМ, 2018. 75 с.
2. Кисленко А. Акробатика. Методические рекомендации по обучению акробатическим упражнениям для учителей физической культуры. Климовск: Методический кабинет отдела образования администрации Климовского района, 2006. 17 с.
3. Орел Д. В. До проблеми викладання дисциплін спеціалізації «Акробатика» у ЗВО мистецького спрямування (на прикладі КМАЕЦМ). Київ. АРТ-платФОРМА, КМАЕЦМ, 2020. № 1. С. 77–89.

References:

1. Kashevarov, V., Orel, D. (2018). Scenichno-tekhnichna pidgotovka v cirkovih zhanrah: tekhnika bezpeki, manezh, rekvizit [Stage and technical training in circus genres: safety equipment, playpen, props]. Kyiv: KMAVCA [in Ukrainian].
2. Kislenko, A. (2006). Akrobatika. Metodicheskie rekomendacii po obucheniyu akrobaticheskim uprazhneniyam dlya uchitelej fizicheskoy kul'tury. Klimovsk: Methodical cabinet of the Department of Education of the Administration of Klimovsky District [in Russian].
3. Kashuba, Yu. (2018). Specific features of circus acrobatics: power acrobatics, analysis of the scenic method in the Kiev Municipal Academy of Variety and Circus Art. Dubai, Innovative solutions in modern science TK Meganom, 6 (25), 100–105 [in English].
4. Orel D. (2020). On the problem of teaching disciplines of specialization "Acrobatics" in the Western Military District of the artistic

direction (on the example of KMAECM). Kyiv: ART-platFORMA, KMAECM, №1. P. 77–89. [in Ukrainian].

5. Orel Dmytriy. (2017). Features of the specificity of the circus genre of acrobatics in the educational and creative process of the Kiev municipal academy of variety and circus arts. Sultanate of Oman. Paradigm of knowledge. TK Meganom, 3 (23), 124–133 [in English].

6. Orel Dmytriy. (2018). Acrobatical-voltage in the system of higher education: an analysis of the scenic method for practical study of the increased complexity for the specialization "circus acrobatics". Dubai, Innovative solutions in modern science TK Meganom, 6 (25), 95–99 [in English].

7. Orel Dmytriy. Specific features of circus genre –“Power acrobatics”. Paradigm of knowledge. Muscat, Sultanate of Oman, 2020. № 2 (40). P. 130–138 [in English].

8. Orel Dmitriy. (2020). Systematic training of professional circus artists (acrobats-voltigers and air gymnasts on the corde-de-péril) in the institution of higher education of art sphere. Київ. ART-platFORMA, KMAECM, №1. P.126–140 [in English].

9. Stetsenko, A., Dobrovolskaya, S. (2018). Specific features of the scenic method in the genre "Circus Gymnastics": formal technical characteristics, as well as analysis of tricks on “Shvung Trape” (trapezium). Dubai, Innovative solutions in modern science. TK Meganom, 6 (25), 106–112 [in English].

Citation: Yuri Kashuba, Alexandra Gorkovenko (2021). SPECIFICITY OF COMPLETING ACROBATIC JUMPS BY BACHELOR STUDENTS IN THE GENRE "CIRCUS ACROBATICS". New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 5(49). doi: 10.26886/2414-634X.5(49)2021.3

Copyright: Yuri Kashuba, Alexandra Gorkovenko ©. 2021. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

III. PEDAGOGICAL SCIENCES

DOI 10.26886/2414-634X.5(49)2021.4

UDC: 378.011.3-051:78:37.041

EVELOPMENT OF THE CREATIVITY OF ADOLESCENTS IN LEARNING MUSICAL ACTIVITIES

Pan Qianyi

<https://orcid.org/0000-0002-1217-3190>

e-mail: rain19901028@ gmail.com

M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine

Regina Savchenko

<https://orcid.org/0000-0002-4380-8777>

e-mail: sarina_30@ukr.net

M. P. Dragomanov National Pedagogical University, Kyiv, Ukraine.

Yuliia Savchenko-Shlapak

<https://orcid.org/0000-0002-1217-3190>

e-mail: yo.savchenko@kubg.edu.ua

Institute of Arts, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine.

The article examines the specificity of the development of creativity of adolescent students in educational musical activities. Various interpretations of the concept of "creativity" in relation to the peculiarities of adolescence of schoolchildren are analyzed. The creative nature of educational musical activity and its connection with the artistic nature of musical art are traced. The influence of problem learning methods, in particular situations of choice in educational musical activity, on development of creativity of adolescent schoolchildren. A specially designed situation of choice puts adolescents in conditions associated with the need to give preference to one of the options, to make an independent conscious choice.

Key words: creativity, adolescence, educational musical activity, problem learning, situation of choice.

Introduction. The prevailing educational strategy around the world today is the strategy of forming a creative individuality, aimed at realizing the potential capabilities of each student, his creativity as an attribute of spirituality, the basis of self-expression and self-realization. The necessity and significance of the development of a person's creativity are dictated by several factors. First, globalization and the intensification of living space, when cardinal changes in the socio-cultural and industrial spheres require a high level of development of adaptive properties and human creativity. Secondly, a qualitative characteristic of the highest achievements in science, culture, production, which are primarily due to the high level of creative potential of their authors. Thirdly, the accelerated rate of renewal of scientific knowledge and the active introduction of modern information communication technologies in the daily life of people, which makes the problem of intensive development of the creativity of each person's personality a priority. Modern pedagogy is aimed at developing a creative personality. The concept of "creativity" is widely used in various social sciences, but in the context of the research will be considered in relation to the didactic process. For pedagogy, it is important to determine the focus and components of students' creativity in order to identify the content, forms and means of their most effective development. A significant contribution to the study of the problem of the development of creativity was made by domestic and foreign scientists (O. Antonova, L. Derevyana L. Dmitrieva, I. Lerner, E. Luzik, V. Pavlenko, V. Pavlyuk, N. Povyakel, O. Hamm and in.). In the works of scientists, attention is focused on the search for means of developing a person's creativity and methods of organizing his creative activity, the issues of developing creative abilities

in educational activities are considered; methods of managing the creative processes of the intellectual activity of a person, technologies for diagnosing the creative abilities of students. The concept of creativity was developed by E. Ilyin, O. Rebriy, S. Sisoeva, A. Khutorskoy, E. Torrens (12). Research by scientists has proven that creativity is a common personality trait: ability, disposition, trait. With an IQ of 120 points and above, general intelligence and creativity form a single factor, with an IQ above 120 points, creativity becomes a factor independent of intelligence. A large and meaningful material has been accumulated on the study of creativity, however, no unified theoretical base, its general definition, as well as recognized methods that diagnose this ability have been found. **The purpose of the article** is to identify and substantiate the peculiarities of the development of creativity of adolescent schoolchildren in the lessons of musical art.

Presentation of the main material. Creativity is considered as creative possibilities (human abilities), which can be manifested in thinking, feelings, communication, certain types of activity, characterize the personality as a whole or its individual aspects, products of activity, the process of their creation, and as the most important and relatively independent factor of giftedness, which is rarely reflected in intelligence tests and academic achievement. Creativity is determined not so much by a critical attitude to new things in terms of existing experience, as by receptivity to new ideas. Researchers single out general intelligence among general abilities, less often - the ability to learn, and, finally, creativity. Among the various interpretations of the concept of "creativity", the following can be distinguished: creativity characterizes the level of creative giftedness, the ability to create, which is a relatively stable characteristic of a personality, unconscious to intellect; creativity is a function of a personality, depending on a whole complex of its

psychological characteristics (16).

The concept of "creativity" was used by the English psychologist D. Simpson in 1922. This term denoted a person's refusal from stereotyped norms of thinking. Further, it appears in the works of American psychologists already in the second half of the 20th century to denote human abilities associated with creativity, the construction of something new (4).

The concept of creativity (creativity) was defined as the ability to be surprised and learn, the ability to find solutions in non-standard situations, focus on discovering new things and the ability to deeply understand their experience. According to this definition, the criterion of creativity is not the quality of the result, but the characteristics and processes that activate creative activity. An important stage in the study of creativity was the works of J. Guilford, in which the scientist identified two types of thinking - convergent (logical, unidirectional) and divergent (going simultaneously in different directions, deviating from logic). Divergent thinking has a productive (creative) character with a high degree of novelty of the acquired knowledge. Divergent thinking allows for varying ways of solving a problem, leads to original, non-standard, unexpected conclusions and results. Divergent abilities are understood as abilities that give rise to a variety of original, equally correct ideas about the same object in an unregulated environment.

In the structure of creativity, scientists distinguish the following approaches: creativity as a personal category associated with self-development and self-actualization; creativity as a creative process; creativity as a result of activity associated with the creation of something new, as well as the following components: curiosity (non-verbal and verbal), spontaneity (comprehensibility as a personality trait); ease of language skills as a means of formulating thoughts. Creativity functions as

a single holistic system. its development is conditioned by both social (macro, meso, micro), specific objective factors (type, type, sphere of creativity) and the peculiarities of the individual structure of creativity, in particular, the interaction of conscious (reflexive) and unconscious (intuitive) processes (4; 10).

Scientists distinguish naive and cultural creativity, where naive creativity is characteristic of childhood, in which there is no experience; cultural creativity consists in overcoming experience, in a conscious desire to avoid stereotypes and patterns of everyday consciousness and common sense. The formation and development of the creative abilities of an individual occurs only in a specially organized educational environment. Creativity must be taught - "... creative procedures, those structures that make up the essence of creative activity (5, 136-137).

Creative activity consists of: independent transfer of knowledge and skills to a new situation, vision of a new problem in a familiar situation, vision of a new function of an object and an alternative solution, determining the structure of an object, combining previously learned methods of activity into a new situation.

Creativity, emphasizing its versatility, is most often understood as various abilities, such as resourcefulness, originality, fantasy, intuition, the ability to solve problems, as well as "an integrative ability that incorporates whole systems of interconnected abilities - elements" (14, p. 121). Creativity is often compared to intelligence:

- separate creative abilities do not exist. The creative activity of a person is determined by his cognitive giftedness, motivation, values, sensitivity to problems, independence of actions in a situation of choice (A. Maslow, D. Bogoyavlenskaya, etc.);

- creativity exists independently and practically does not depend on intelligence (5; 12; 14). There are creators with a low level of intelligence,

but there are intellectuals with a low level of creativity;

- creative abilities are adequate to intellectual ones: the higher the creativity, the higher the intellect. There are no separate creative processes without corresponding intellectual processes.

The development of creativity is influenced by the individual characteristics of the individual, his emotional and mofanvatsyr. Creativity and personal development as a productive process of the opposite reposal reposal reproductive cheno-cenutitive chenuctitive chenuctitive chevittive. It is based on the assimilation of norms and adaptation to living conditions (including social ones): as a basis, motivation for achievement (success), the process of achieving a goal is provided with the help of stereotyped strategies and methods of behavior (action); the success / failure of achieving the goal is assessed using reinforcement feedback. If it is impossible to achieve the goal, as well as the emergence of danger on the way to its achievement (obstacle, conflict), the process is carried out in accordance with defensive strategies of avoidance. This behavior is characteristic of little gifted, uncreative people. The conditions that stimulate the development of creativity are listed:

- situations of incompleteness and openness, as opposed to rigidly set and strictly controlled; resolving and encouraging many questions (the ability to ask questions and fantasize);

- stimulation of independence, responsibility, independence (manifested together);

- emphasis on independent development, observations, feelings, generalizations);

- attention of teachers and peers to the interests of students.

As well as factors that hinder the development of creativity:

- risk avoidance, striving for success, by all means;

- rigid stereotypes in thinking and behavior; conformity;

- disapproving assessments of imagination, fantasy, admiration for authorities. An analysis of various interpretations allows us to conclude that creativity is a personal quality based on the potential capabilities of each person, the actualization of the unconscious need to be a unique individuality, free, but one that joins the general through the products of his creativity, harmoniously combines individual and social interests. Creativity as the optimal development of all potential capabilities of a person, as a general universal ability, is manifested and realized in the creative process. In our study, creativity is considered as an integrative personality quality, which includes the individual's creative abilities that affect self-determination and the creative nature of activity, is characterized by the readiness and ability to generate new unusual ideas, search for new approaches to solving known problems, formulation and solution of new problems, allows an individual to realize himself most fully in educational musical activity. The creativity of an adolescent schoolchild is manifested in interest, purposefulness and the need for him to make an independent decision in situations of choice, originality, search for non-standard alternative ways to solve a problem, independence in the process of implementing the selected task, independence of judgment, and the ability to predict the consequences of a choice. A sufficient level of development of the student's creativity will help him in mastering creative procedures for overcoming stereotypes in educational musical activity, which in turn will allow him to successfully realize himself in life as a person.

Adolescence is the transition from childhood to adulthood. During this period, attention to oneself, one's own peculiarities increases, the reaction to the opinions of others is aggravated, self-esteem and resentment increase. In adolescence, stable forms of behavior, character

traits, and ways of emotional reaction are formed, formed. This is the time for achievements, the rapid increase in knowledge and skills, the acquisition of a new social position. At the same time, children's perception is lost, a feeling of anxiety and psychological discomfort appears.

In adolescence, theoretical reflexive thinking continues to develop. The teenager already knows how to operate with hypotheses when solving creative problems. Faced with a new task, he is trying to find various approaches to its solution, which indicates the high possibilities for the development of such creative abilities, which are determined by flexibility of thinking and vigilance in search of problems. The teenager finds ways to apply abstract rules to solve entire classes of problems. This indicates a high potential for the development of the ability to transfer experience. The adolescent's mastery in the learning process of such mental operations as classification, analogy, generalization contributes to the effective development of the ability to converge concepts, is determined by the ease of analysis and remoteness of the analyzed concepts. The high quality of these indicators is determined by the features of theoretical reflective thinking, which allow adolescents to analyze abstract ideas. With the increase in intellectual development, the development of the adolescent's imagination also accelerates. Coming closer to theoretical thinking, imagination gives impetus to the development of creativity. The adolescent's imagination is less productive than the adult's imagination, but it is richer than the child's imagination. The peculiarities of adolescence are determined by specific social circumstances, first of all - a change in place in society, a change in position when entering into new relations with the world of adults, the world of their values, determines the new content of his consciousness.

Most often, creativity is considered as a general ability for creativity,

which characterizes the personality as a whole, manifests itself in various spheres of activity and is considered as a relatively independent factor of giftedness. Creativity is actualized in certain conditions that must be created for each personality, taking into account its individual characteristics. In adolescence, creativity is suppressed for a number of reasons: social and personal limitations, fear of self-disclosure, negative reactions of society to personal manifestations. Teenagers have several opportunities to feel their own individuality and creativity. One of them is the development of one's personality on the model and likeness of the personality of an adult, since it is an adult in the eyes of a child who has independence, leadership abilities and social creativity. For the development and actualization of the creative abilities of adolescents, it is necessary to organize a special environment, which should have a high degree of uncertainty and potential variability (a wealth of opportunities). Uncertainty stimulates the search for their own landmarks, rather than the adoption of ready-made models. The possibility of finding them is provided by a lot of variance. In addition, such an environment should contain samples of creative behavior and its results.

Since the development of creativity in adolescence is important for the further development of a personality, the researchers have identified the most acceptable sphere for its manifestation in society. It was found that in adolescence the level of verbal creativity is higher than the level of non-verbal, and therefore the sphere of manifestation of verbal creativity creates more opportunities for organizing the creative environment and personal development of adolescents.

So, adolescence is a sensitive period in the development of creativity, which affects the formation of the personality as a whole, therefore, it is at this age that special attention should be paid to the development of creativity. On the one hand, adolescents show creative

activity, on the other, the desire for self-expression and independence in solving problems. Modern training programs are designed to develop creative thinking, independence, initiative, however, in practice, the development and improvement of these skills does not take place in full.

The concept of "creativity" is closely intertwined with the concept of "creativity", but differ in meaning. Creativity is understood as a process that has a certain specificity and leads to the creation of something new. Creativity is considered as a potential, an internal resource of a person, his ability to abandon stereotypical ways of thinking, or the ability to find new options for solving problems, a person's ability to constructive, non-standard thinking and behavior, awareness and development of experience. The creative process is based on the author's inspiration, his abilities and traditions, while the main feature of the creative process becomes a pragmatic element - an initial understanding of why, why and how something needs to be created and, in fact, what needs to be created. Separating the concepts of "creativity" and "creativity", understanding creativity as an activity, and creativity as a general ability to creative activity, we believe that the creativity of schoolchildren should develop in educational activities.

In the scientific literature, educational activity is understood as a special form of social activity, manifested with the help of objective and cognitive actions; one of the activities of students aimed at assimilating theoretical knowledge and related skills and abilities in such spheres of social consciousness as science, art, morality, law and religion. The structure of learning activities includes learning situations, learning activities, monitoring and evaluation activities; motivation (cognitive need and need for self-development, interest in the content of educational activity), educational task (system of tasks, during the implementation of which the most common methods of action are mastered), educational

operations (included in the method of action: operations and educational tasks are considered the main link in the structure of educational activity), control (on the part of the teacher and the student himself - self-control), assessment (adequate assessment). The development of creativity is influenced by the personal characteristics of the individual: knowledge, skills, skills are insufficient; the personality of a person is made by his attitude to reality, to people, to the environment, including knowledge. He becomes a person thanks to his purposefulness and worldview.

Let us consider the specifics of the development of creativity in the educational musical activity of adolescent schoolchildren. Music as art is an original phenomenon that has a powerful potential capable of developing creativity, which is distinguished by a pronounced personal content and manifests itself as a special ability to reproduce, interpret, and experience music. Creativity acts as an incentive force, predetermines the effectiveness of educational activities of students in the educational, teaching and developmental aspects. The creative nature of musical art is manifested not only in the creation, but also in the interpretation of musical works, opens up great opportunities for the development of personal creative qualities of students.

The creativity of a teenage student is a complex personal formation in which various areas of the psyche, properties and qualities are interrelated. With regard to the specifics of educational musical activity, the development of the creativity of adolescent schoolchildren is defined as a purposeful process of developing such personality traits as: interest, inclination to take risks, susceptibility to new ideas and knowledge, development of imagination, readiness to make choices in non-standard situations, independence of one's own opinion, manifestation flexibility in assessing the activities of other people, the ability to independent creative activity and focus on its result - the creation of an original creative product,

obtaining a high-quality result that is distinguished by novelty. The highlighted creative personality traits correspond to the orientation of the selection procedure to actualize the students' motivation for creative activity. In the process of organizing educational musical activities for the development of the creativity of schoolchildren, it becomes necessary to use creative teaching methods. Exploring the pedagogical aspects of creativity A. Brushlinsky, I. Lerner (5), A. Matyushkin, M. Makhmutov consider the methods, conditions, methods, means of creative development of the individual.

The basic method used in modern didactics to develop creative abilities is problem learning. Problem-based learning has an activity-based nature; in the process of its implementation, knowledge is not transmitted in a finished form, but is obtained through independent activity in a problem situation. The method of problem learning is considered as a creative educational activity in which originality of thinking, ingenuity, combinatorics, intuition is manifested, leads to variability of actions, both mental and physical. In the structure of creativity, problemativeness is one of its main parameters and is characterized as the ability to detect and pose problems. The active essence of problem-based learning is manifested in its general and special functions: assimilation of the methods of mental and practical activity, the development of cognitive independence and creative abilities, the upbringing of the creative potential of the application of knowledge, the formation and accumulation of experience in creative activity. This determines the relevance of problem-based learning in modern conditions of the development of pedagogy, focused on the development of creativity as an integrative quality of the individual.

The core of problem learning is a problem situation - an intellectual difficulty that arises when a person cannot or does not know how to explain a phenomenon, fact, process of activity, cannot achieve the goal in

the ways known to him. Situations arising from problem learning require the mobilization of all the essential forces of a person, and not just reactive qualities. This makes it possible to distinguish the types of problem learning in accordance with the types of creativity. The first type is theoretical creativity: search and discovery of a rule, law, theorem; the second is practical creativity: the search for ways to apply known knowledge in a new situation. The third type of problem learning corresponds to artistic creativity, where the main way of reflecting reality is creative imagination. This type is most widely used in the process of teaching musical art (15).

Conclusions. So, we examined the specifics of the development of the creativity of adolescent students in educational musical activity, analyzed various interpretations of the concept of "creativity", examined the peculiarities of adolescence, discovered the creative nature of educational musical activity and its connection with the artistic nature of musical art, noted the influence of problem-based teaching methods, in particular situations of choice in educational musical activity on the development of creativity of schoolchildren of adolescence.

References:

1. Antonova, O.E. (2012). The essence of the concept of creativity: problems and searches Theoretical and applied aspects of the development of creative education in higher education. Zhytomyr: ZhSU Publishing House. I. Franko, 14-41.
2. Derevyana L. (2009). Creativity as a component of professional training of future social educators. Access mode: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/vlnu/Ped/2009_25-4/21_Dereviana.pdf.
3. Dmitrieva, L.D. (2007). Creative techniques for developing ideas.

Access mode: www.elitarium.ru

4. Ilyin, E.P. (2012). Psychology of creativity, creativity, giftedness. SPb.: Peter, 830.
5. Lerner, I.Y. (1969). Search tasks in teaching as a means of developing creative abilities. Scientific creativity. Moscow: Nauka, 136-137.
6. Luzik, E.V. (2006). Creativity as a criterion of quality of the system of training of specialists of profile universities of Ukraine. Higher education of Ukraine, 3,76-82.
7. Pavlenko, V.V. (2015). Teacher creativity as a factor in the development of pedagogical creativity. Formation of didactic competence of teachers of preschool and primary education: a collection of scientific and methodical works. Zhytomyr: ZhSU Publishing House. I. Franko, 145-150.
8. Pavlyuk, R. (2006). Criteria readiness of future educators to use a fairy tale in teaching a foreign language to preschoolers. Scientific achievements of students and undergraduates - schools of the XXI century: materials of the International scientific-practical conference. Poltava. Access mode:
http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Pedagogica/22154.doc.htm.
9. Povyakel, N.I. (2012). Practical psychology of creativity: a textbook. K.: Published by NPU named after MP Drahomanov, 321.
10. Rebriy, O.V. (2012). Modern concepts of creativity in translation: monograph. Kharkiv: KhNU named after V.N. Karazina, 375. Access mode: access:
<http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/8879/2/monograph-2012.pdf>.
11. Sysoeva, S.O. (2006). Fundamentals of pedagogical creativity. K.: Millennium, 344.
12. Torrance, E.P. (1988) .The nature of creativity as manifest in the testing. Sternberg R., Tardif T. (eds.). The nature of creativity. Cambridge:

Cambr. Press, 43-75.

13. Hamm, O. (2012). Theoretical bases of formation of creative thinking of the future teacher. Scientific works of IAPM, 2 (33), 255–259. Access mode:

http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Npmaup/2012_2/pdf_files/255-259.pdf.

14. Khutorskoy, A.V. (2003). Didactic heuristics. Theory and technology of creative learning. M: Publishing house of Moscow State University, 121.

15. Chapaev, N.K. (2011). Creative pedagogy: problems, contradictions, ways to resolve them. Education and Science, 10 (69), 3-27.

16. Shapar, V.B. (2005). Modern explanatory psychological dictionary. Kharkiv: Flag, 6.

Citation: Pan Qianyi, Regina Savchenko, Yuliia Savchenko-Shlapak (2021). DEVELOPMENT OF THE CREATIVITY OF ADOLESCENTS IN LEARNING MUSICAL ACTIVITIES. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 5(49). doi: 10.26886/2414-634X.5(49)2021.4

Copyright: Pan Qianyi, Regina Savchenko, Yuliia Savchenko-Shlapak ©. 2021. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

DOI 10.26886/2414-634X.5(49)2021.5

UDC: 371

**EDUCATIONAL PROCESS AS A SELF-ORGANIZING SYSTEM:
STRUCTURE AND MECHANISM OF ACTION**

A. Drobin, PhD of Pedagogical Sciences

<https://orcid.org/0000-0002-4414-0465>

e-mail: drobin@bigmir.net

Vasyl Suchomlynskyi Kirovograd Regional In-Service Teachers' Training Institute, Ukraine, Kropyvnytskyi, Kirovograd Region

The article discusses the topical issue of self-organization of the educational process from the standpoint of a synergetic approach, as a result of transformational processes in the education system at the request of society for a qualitatively new level of education product. The educational process is considered as an integral system, which includes a number of constituent subsystems of a static and self-organizing nature: regulatory, organizational, subjective, material, substantive, methodological and scientific. The organizational and structural structure and the mechanism of action of this system are disclosed precisely from the standpoint of a synergistic approach. The article clarifies the definition of the educational process as a self-organizing system and suggests ways for further research on this topic.

Key words: synergetic approach, educational process, self-organization, education system, model of education system, social order.

Кандидат педагогічних наук, Дробін А. А., Освітній процес як самоорганізуюча система: структура та механізм дії / КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», Україна, Кропивницький

У статті розглянуто актуальне питання самоорганізації освітнього процесу з позицій синергетичного підходу, як результатів трансформаційних процесів у системі освіти на запит суспільства на якісно новий рівень продукту освіти. Освітній процес розглянуто як цілісну систему, яка включає низку складових підсистем статичного та самоорганізуючого характеру: нормативно-правову, організаційну, суб'єктну, матеріальну, змістову, методичну та наукову. Розкрито організаційно-структурну побудову та механізм дії цієї системи саме з позицій синергетичного підходу. У статті уточнено визначення освітнього процесу, як самоорганізуючої системи та запропоновано шляхи подальших досліджень з даної тематики.

Ключові слова: синергетичний підхід, освітній процес, самоорганізація, система освіти, модель системи освіти, соціальне замовлення.

Постановка проблеми. Освітня система як інструмент реалізації запиту сучасного суспільства на якісну освіту зазнає постійних організаційних, структурних, змістових змін, націлених на оптимізацію структури освіти, виведення її на якісно новий рівень. Функціонуючі вітчизняні освітні моделі проявляють себе недостатньо відповідними динаміці змін суспільно-економічного життя країни в силу багатьох факторів, що проявляється через формування соціального замовлення суспільства на кінцевий продукт освіти. Тому існуюча система освіти потребує іншого підходу, до побудови та структурно-організаційного змісту на основі перебудови свідомості і діяльності людини відповідно до законів природи, класичних принципів гуманізму.

Теорія самоорганізації, спрямована на вирішення психологічних, дидактичних, культурологічних та світоглядних проблеми різних сфер людської діяльності, що виникли в результаті динамічного розвитку людської цивілізації, може стати методологічною основою будівлі оновленої освітньої системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження Аршинова В. І. [1], Бевзенка Л. Д. [2], Бочкарьова А. І. [3], Буданова В. Г. [4], Віненка В. Г. [5], Зоріної Л. Я. [6], Ігнатової В. А. [7], Князевої Є. Н. [8], Кременя В. Г. [12], Курдюмова С. П. [8], Малинецького Г. Г. [9], Писаренка В. І. [10], Садового М. І. [11], Стьопіна В. С. [13], Таланчука Н. М. [14] проблематики впровадження теорії самоорганізації в освітню сферу у взаємозв'язку з іншими сферами діяльності людства показали, що використання теорії самоорганізації як методологічної основи для прогностичної і управлінської діяльності в сучасному світі є результативним. Ідеї теорії самоорганізації дозволяють генерувати безліч шляхів розвитку систем та виступати механізмом їх самоорганізації і самодобудови.

Тому **метою даної статті** ми вбачаємо побудову структурно-логічної схеми освітнього процесу на основі теорії самоорганізації, описання механізму її дії та уточнення змісту поняття освітнього процесу відповідно до синергетичного підходу.

Виклад основного матеріалу статті. Сучасні тенденції до трансформації системи освіти на самоорганізуючій основі, передбачають такий підхід, коли суб'єктам освітнього процесу подається інформація з різних точок зору, а подальший процес стимулює самостійні дослідження поданої проблеми, що дозволяє виробити власні судження. Механізм самоорганізації у цьому випадку спрацьовує за умови високої мотивації до навчання з метою перетворення результатів освітнього процесу знань у безпосередню

виробничу силу, що досягається існуванням дієвих механізмів самореалізації особистості.

Освітній процес являє собою цілісну систему, яка включає низку складових підсистем: нормативно-правову, організаційну, суб'єктну, матеріальну, змістову, методичну та наукову. Структурна побудова освітнього процесу представлена на Рисунку 1. Синергетичний підхід дозволяє розглянути структурну побудову освітнього процесу як складну відкриту систему з певним типом самоорганізації та саморегуляції, яка створює можливості для сприйняття зовнішніх впливів та реалізації внутрішніх можливостей та потреб у нових умовах. Усі підсистеми пов'язані між собою і знаходяться у стані динамічної рівноваги. Зв'язки між ними мають різноплановий характер в залежності від функції складової підсистеми і цільових задач, що поставлені перед ними. Найбільш глибоким взаємозв'язком є це передача інформації, коли кожна з підсистем несе свою інформацію інших підсистем, також отримуючи від них інформацію іншого порядку. Такі взаємозв'язки і обмін дозволяють знизити ентропію системи, попереджаючи її перехід в хаотичний стан.

Нормативно-правова складова освітнього процесу містить закони, що регулюють освітню сферу, нормативно-правові акти (постанови, накази, листи), державні стандарти освітньої галузі, навчальні та освітні програми і є підсистемою системи освітнього процесу. Нормативно-правова складова є статичною складовою освітнього середовища і не має властивостей самоорганізації, нерівноважності.

Змістова складова ґрунтується на основі теоретичних та експериментальних результатах здобутків природничих дисциплін, які весь час поповнюються, розвиваються, прагнуть до створення все більш повної, досконалої, цілісної природничо-наукової картини світу,

цілісного світогляду. Вона містить такі компоненти, як структура, зміст, технології, інформаційне середовище у їх єдності та взаємозв'язку. Процес динаміки розвитку змістової складової є неперервним і містить механізми самоорганізації, синергетики.

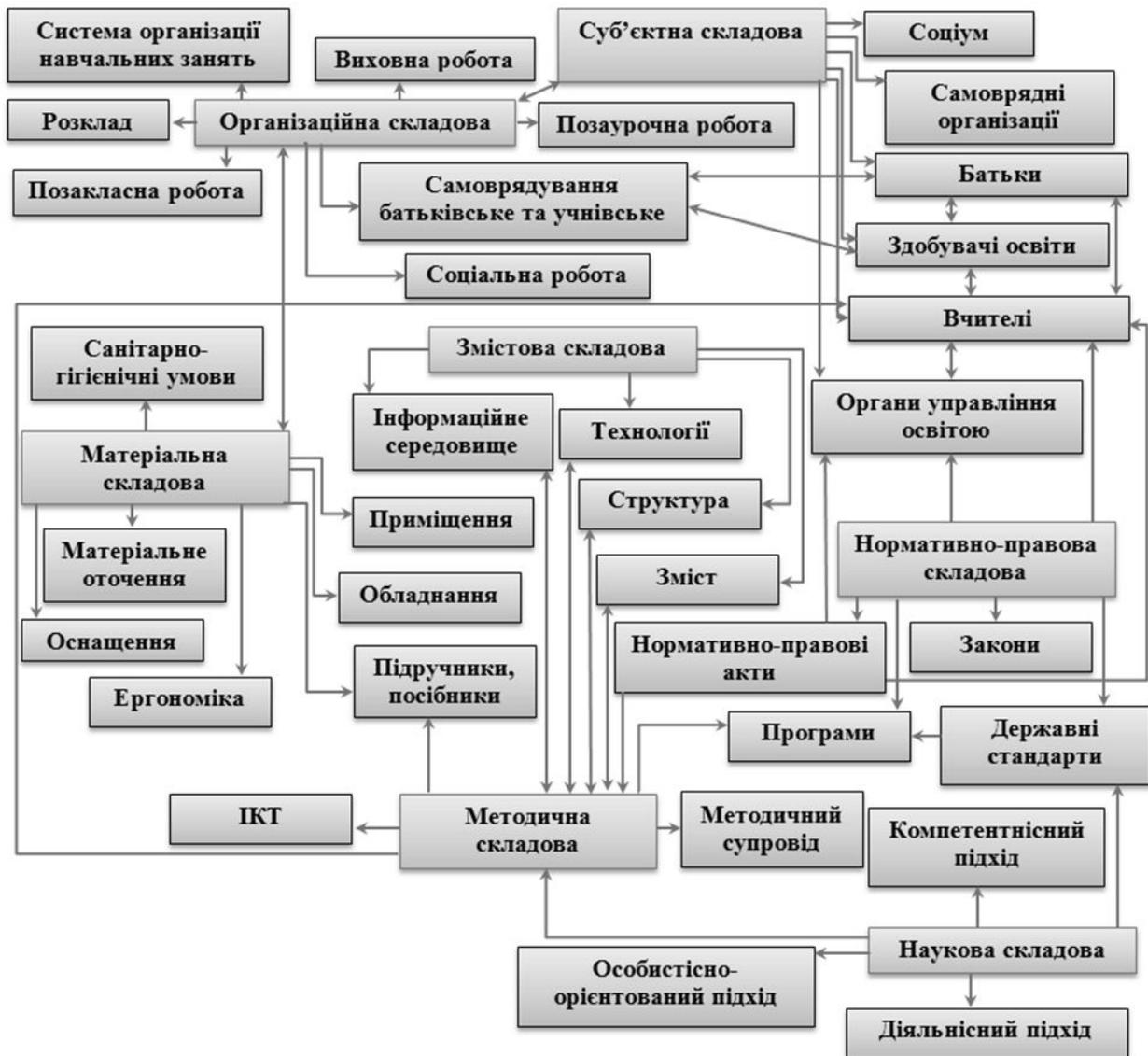

Рис. 1. Структурно-логічна схема освітнього процесу

Організаційна складова освітнього процесу залежить від об'єктивних та суб'єктивних факторів, вона містить системи організації навчальних занять, позакласної, позаурочної, виховної, позашкільної, соціальної, самоврядної роботи, які самі по собі не є самоорганізуючими системами. Самоорганізація цієї складової

освітнього процесу виявляється при взаємодії з суб'єктною складовою освітнього процесу як рефлексія динаміки взаємопов'язаних процесів.

Суб'єктна складова освітнього процесу є інституціями суспільства, які впливають на систему освіти і є її продуктами: вчителі, здобувачі освіти, батьки, соціум, самоврядні учнівські та батьківські організації, органи управління освітою. Суб'єкти освітнього процесу є збурюючими каталізуючими елементами внутрішньої системи до стану хаосу, які самоорганізуються і через організаційну складову змінюють освітній процес.

Матеріальна складова освітнього процесу передбачає матеріально-технічне забезпечення організації освітнього процесу і є статичною складовою, що не є каталізатором нерівнозначності. Вона включає приміщення, матеріальне оточення, оснащення, обладнання, санітарно-гігієнічні умови, ергономіку, підручники, посібники, дидактичні матеріали та інше. Звичайно будь-який самий сучасний пристрій чи найновіше та ергономічне обладнання не є самоорганізуючими елементами, а є необхідним підґрунтям, інструментом інших складових освітнього процесу в контексті процесів самоорганізації.

Наукова складова освітнього процесу є динамічна самостійна підсистема, яка містить елементи самоорганізації і знаходиться у стані постійного розвитку, який є збурюючим елементом освітньої системи, оскільки є джерелом інновацій, нових теорій, методик, системи знань, які постійно додаються до сукупної системи освітнього процесу, створюючи там хаос через безперервний процес удосконалення кінцевого продукту. Ми відносимо до цієї складової особистісно-орієнтоване навчання, компетентнісний та діяльнісний підходи.

Методична складова освітнього процесу також містить елементи теорії самоорганізації, які включають: методичний супровід освітнього процесу, інформаційно-комунікаційні технології, освітні технології, структуру та зміст навчального матеріалу. Методична складова відкрита для зовнішнього та внутрішнього впливу, обміну інформації. Ці компоненти є такими, що постійно змінюються і, відповідно, змінюють внутрішню та зовнішню структуру системи освіти, а отже є джерелом збурення та наростання нерівноважності внутрішньої системи до стану досягнення точки біфуркації.

Таким чином, розглядаючи освітній процес як цілісну систему, ми бачимо, що він є відкритим для зовнішнього та внутрішнього впливу, обміну інформацією, енергією, речовиною, а частина його складових є самостійними самоорганізуючими підсистемами.

Писаренко В. І. [10, С.114] виділяє такі самоорганізуючі закономірності синергетичного освітнього процесу: динаміка освітнього процесу, розвиток особистості в освітньому процесі, управління освітнім процесом, стимулювання освітнього процесу, єдність сприйняття мислення і практики освітнього процесу, єдність ефективності діяльності складових підсистем, взаємозв'язок освітнього процесу з соціальними і громадськими параметрами.

Ми погоджуємось з виділеними самоорганізуючими закономірностями синергетичної освітньої системи, але вважаємо за необхідне змістити акценти та розширити їх зміст відповідно до запропонованої нами структурно-логічної моделі освітнього процесу:

1. Динаміка освітнього процесу: освітній процес як розвиваюча система повинен мати позитивну динаміку, тобто результат взаємодії кожного етапу повинен бути вище попереднього, тільки в цьому випадку ми отримуємо очікуваний кінцевий результат;

2. Розвиток особистості в освітньому процесі: взаємодія спадкового чинника і освітнього середовища, включаючи виховну діяльність визначає інтегративний результат освітньої діяльності;

3. Управління освітнім процесом: управління процесом залежить не тільки від підготовки керуючої ланки суб'єктової підсистеми, а й від інтенсивності зворотних зв'язків з керованими складовими;

4. Стимулювання освітнього процесу: ефективність і успішність освітнього процесу визначається системою мотивації для всіх суб'єктів освітнього процесу, а динаміка зміни мотивації є позитивною;

5. Єдність сприйняття мислення і практики освітнього процесу: ефективність освітнього процесу залежить від практико орієнтованої спрямованості освітнього процесу, від поєднання теорії та практики, логіки освітнього процесу, реалізації міжпредметних зв'язків;

6. Єдність ефективності діяльності складових підсистем проявляється у збалансованості, взаємозв'язках, взаємовпливі усіх складових освітнього процесу: суб'єктової, методичної, організаційної, змістової, нормативно-правової, наукової, матеріальної;

7. Взаємозв'язок освітнього процесу з соціальними і громадськими параметрами: ефективність освітнього процесу залежить від соціального замовлення суспільства, від готовності самого здобувача освіти, від матеріально-технічної бази, від морально-психологічних і естетичних норм протікання освітнього процесу.

Виходячи з виділених закономірностей та їх змісту, зрозуміло, що освітній процес є складною, високоорганізованою, самоорганізованою та саморегульованою системою, а розуміння і усвідомлення цих закономірностей дозволяє зробити більш глибокий аналіз різних моментів освітнього процесу.

Синергетичний підхід дозволяє виявити характерні риси освітнього процесу як системи. Об'єднуючи різні підсистеми, освітній процес утворює складну систему. Кожна підсистема характеризується своїми ознаками і функціями, але підсумкова мета їх функціонування - загальна. Зміна однієї з підсистем може не викликати помітних змін у самій системі, це дозволяє освітньому процесу бути не особливо чутливим до зміни самих різних зовнішніх параметрів. Про складність системи також говорить і ієрархічна структура підсистем, що знаходяться в стані змінної домінанти. Важливою рисою педагогічної системи є невизначеність проходження в ній педагогічних процесів. Дійсно, як навчання, так і виховання або розвиток тих чи інших особистісних якостей залежить від цілого ряду причин: мотивації, особистості педагога, психотипу суб'єкта навчання, соціального запиту і т.д. Зміна навіть одного з цих параметрів може викликати як неоднозначність трактування подій і процесів, так і невизначеність в отриманні очікуваного результату.

Так як синергетична система - це система, що самоорганізується, то це означає, що освітній процес повинен підкорятися загальним законам самоорганізації. Врахування цієї особливості дозволяє підійти до аналізу освітнього процесу і керування ним з позиції синергетики, що дозволяє нам узгодити дії всіх компонентів освітньої структури таким чином, щоб розвиток був спрямований в бік стійкого стану. Якщо ми розглядаємо освітній процес як самоорганізуючийся процес, то ми повинні враховувати неоднозначність і динамічність процесів, а також складні взаємозв'язки між усіма компонентами системи і, нарешті, здійснювати прогностичний підхід до результатів освітнього процесу. Так як освітній процес є продуктом еволюції складної соціальної системи, він володіє всіма відомими властивостями самоорганізованих об'єктів.

Нелінійність освітнього процесу можна описати якісно без використання математичного апарату диференціальних рівнянь. Розглянемо процес переходу системи з одного стаціонарного стану в інший. Очевидно, такий перехід буде ініціюватися переходом керуючих параметрів з однієї обмеженої області в іншу. Переходи через межу стабільності супроводжуються сильно нелінійними відгуками системи: це переходи між різними етапами освітнього процесу, які у різних суб'єктів освітнього процесу відбуваються нерівномірно, а отже нелінійно.

Безумовно, не можна передбачити всі можливі причини виникнення сильних нелінійностей процесу навчання. Очевидно, що частими причинами нелінійностей є суб'єктивні фактори, що визначаються індивідуальними особливостями суб'єктів освітнього процесу.

При описі групи здобувачів освіти з позицій синергетики, вона постає як складна нелінійна система з великою кількістю внутрішніх зв'язків. Усередині групи, між групою та педагогом, і між окремими здобувачами і педагогом постійно відбуваються взаємодії. Якщо освітній процес розвивається в руслі його цілей, то результатом таких взаємодій є розвиток учнів.

Група здобувачів освіти за своєю сутністю є відкритою біологічною і соціальною системою, якій притаманний обмін інформацією з зовнішнім середовищем. Таким чином, освітній процес не можна розглядати у відриві від соціальної, економічної, політичної обстановки.

Отже, успішність застосування синергетичних принципів управління освітнім процесом визначається якістю аналізу соціуму і аналізу можливості управління в нестійких станах. Макроскопічні параметри керуючого впливу визначають кінцевий результат

взаємодії перерахованих категорій суб'єктів із зовнішнім середовищем на продукт освіти.

Самоорганізуюча система має ознаки цілісності, які виникають у процесі її становлення і зберігаються, коли система залишається стійкою.

Таким чином, можна уточнити означення освітнього процесу. **Освітній процес**, як самоорганізуюча система, є сукупністю необхідних і достатніх матеріальних, інформаційних, духовних чинників і засобів, що мають самоорганізуюче начало у відкритій педагогічній системі, у якій при взаємодії учасників процесу здійснюється кероване пізнання, засвоєння суспільно-історичного досвіду, становлення творчої особистості, яка інтегрує раціональні й ірраціональні компоненти мислення, формування ключових компетентностей, цілісного наукового світогляду на фундаментальному рівні.

З вищевикладеного видно, що складові освітнього процесу містять як елементи статичного характеру (нормативно-правова, матеріальна складові), так і самоорганізуючі підсистеми (суб'єктна, методична, наукова, організаційна, змістова складові), які є флуктуаційними елементами освітнього процесу.

Висновки і пропозиції. Запропонована структурно-логічна схема освітнього процесу дозволяє розглянути освітній процес з позицій нової методологічної основи - теорії самоорганізації. Структурна побудова освітнього процесу являє собою складну відкриту систему з певним типом самоорганізації та саморегуляції, яка включає необхідні і достатні матеріальні, інформаційні, духовні чинники і засоби, що мають самоорганізуюче начало у відкритій педагогічній системі.

Складові освітнього процесу є як елементами статичного характеру, так і динамічними, самоорганізуючимися елементами, а

сам освітній процес має характерні ознаки та дієвий механізм самоорганізації, що дозволяє стверджувати про його синергетичну природу.

Подальшим розвитком даної теми ми вбачаємо продовження теоретичної та практичної роботи з удосконалення пропонованої структурно-логічної схеми освітнього процесу, її методологічного підґрунтя, розробку та практичну реалізацію засобів, форм, методів, принципів, змісту освіти, елементів освітнього процесу, нормативно-законодавчої бази, мети, завдань, задач системи освіти, інформаційного середовища, технологій самовдосконалення педагога в контексті теорії самоорганізації.

Література:

1. Аршинов, В.И. (1999). *Синергетика как феномен постнеклассической науки*. Москва, Ин-т философии РАН, 203.
2. Бевзенко, Л.Д. (2002). *Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций*. Киев, Институт социологии НАН Украины, 437.
3. Бочкарев, А.И. (2000). *Проектирование синергетической среды в образовании: На примере курса «Концепции современного естествознания»: автореферат дис. ... доктора педагогических наук: 13.00.02 / Поволжский технологич. ин-т сервиса. / А. И. Бочкарев*. Москва, 52.
4. Буданов, В.Г. (2009). *Методология Синергетики в постклассической науке и образовании*. Москва, Книжный дом «Либроком», 240.
5. Виненко, В.Г. (2001). *Системно-синергетическое моделирование в непрерывном образовании педагога: дис. ... докт. пед. наук / В. Г. Виненко*. Саратов, 322.

6. Зорина, Л.Я. (1996). Отражение идей самоорганизации в содержании образования. *Педагогика*, 4, 105–109.
7. Игнатова, В.А. (2013). Интеграция и дифференциация как универсальные категории науки и их отражение в теории и практике естественнонаучного образования. *Образование и наука*, 2, 3–17.
8. Князева, Е.Н., Курдюмов, С.П. (2005). *Основания синергетики: синергетика мировидение*. Москва, URSS: КомКнига, 238.
9. Малинецкий, Г.Г. (2005). *Математические основы синергетики: хаос, структуры, вычислительный эксперимент*. Москва. URSS, 308.
10. Писаренко, В.И. (2012). Синергетические идеи в педагогике. *Известия Южного федерального университета. Технические науки*, 10/135, 111–119.
11. Садовий, М.І., Трифонова, О.М. (2017). *Теорія самоорганізації та синергетики у навчанні студентів педагогічних ВНЗ: [посібник]*. Кропивницький, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 184.
12. Кремень, В.Г. (2014). *Синергетика і освіта: монографія*. Київ, Інститут обдарованої дитини. 348.
13. Степин, В.С. (2007). *О философских основаниях синергетики*. Москва, Прогресс – Традиция, 99.
14. Таланчук, Н.М. (1993). *Системно-синергетическая концепция педагогики и учебно-воспитательного процесса*. Казань, 151.

References:

1. Arshinov, V.I. (1999). *Sinergetika kak fenomen postneklassicheskoy nauki*. [Synergetics as a Phenomenon of Post-Non-Classical Science] Moskva, In-t filosofii RAN, 203. [in Russian].
2. Bevzenko, L.D. (2002). *Sotsial'naya samoorganizatsiya. Sinergeticheskaya paradigma: vozmozhnosti sotsial'nykh*

- interpretatsiy.* [Social self-organization. Synergetic Paradigm: Possibilities of Social Interpretations.] Kiyev, Institut sotsiologii NAN Ukrainy, 437. [in Russian].
3. Bochkarev, A.I. (2000). *Proyektirovaniye sinergeticheskoy sredy v obrazovanii: Na primere kursa «Kontseptsii sovremennogo yestestvoznaniya»: avtoreferat dis. ... doktora pedagogicheskikh nauk : 13.00.02* [Designing a synergistic environment in education: On the example of the course "Concepts of modern natural science": abstract dis. ... doctors of pedagogical sciences: 13.00.02] / Povolzhskiy tekhnologich. in-t servisa. / A. I. Bochkarev. Moskva, 52. [in Russian].
  4. Budanov, V.G. (2009). *Metodologiya Sinergetiki v postklassicheskoy nauke i obrazovanii.* [Methodology of Synergetics in Postclassical Science and Education.] Moskva, Knizhnyy dom «Librokom», 240. [in Russian].
  5. Vinenko, V.G. (2001). *Sistemno-sinergeticheskoye modelirovaniye v nepreryvnom obrazovanii pedagoga: dis. ... dokt. ped. nauk* [System-synergetic modeling in lifelong education of a teacher: dis. ... doct. ped. Sciences] / V. G. Vinenko. Saratov, 322. [in Russian].
  6. Zorina, L.YA. (1996). *Otrazheniye idey samoorganizatsii v sodержanii obrazovaniya.* [Reflection of ideas of self-organization in the content of education.] *Pedagogika*, 4, 105–109. [in Russian].
  7. Ignatova, V.A. (2013). *Integratsiya i differentsiatsiya kak universal'nyye kategorii nauki i ikh otrazheniye v teorii i praktike yestestvennonauchnogo obrazovaniya.* [Integration and differentiation as universal categories of science and their reflection in the theory and practice of natural science education.] *Obrazovaniye i nauka*, 2, 3–17. [in Russian].

8. Knyazeva, Ye.N., Kurdyumov, S.P. (2005). *Osnovaniya sinergetiki: sinergetika mirovideniye*. [Foundations of synergetics: synergetics worldview.] Moskva, URSS: KomKniga, 238. [in Russian].
9. Malinetskiy, G.G. (2005). *Matematicheskiye osnovy sinergetiki: khaos, struktury, vychislitel'nyy eksperiment*. [Mathematical foundations of synergetics: chaos, structures, computational experiment.] Moskva. URSS, 308. [in Russian].
10. Pisarenko, V.I. (2012). *Sinergeticheskiye idei v pedagogike*. [Synergetic ideas in pedagogy.] Izvestiya Yuzhnogo federal'nogo universiteta. Tekhnicheskiye nauki, 10/135, 111–119. [in Russian].
11. Sadovyy, M.I., Tryfonova, O.M. (2017). *Teoriya samoorhanizatsiyi ta synerhetyky u navchanni studentiv pedahohichnykh VNZ: [posibnyk]* [Theory of self-organization and synergetics in teaching students of pedagogical universities: [manual]]. Kropyvnyts'kyy, RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 184. [in Ukrainian]
12. Kremen', V.H. (2014). *Synerhetyka i osvita: monohrafiya*. [Synergetics and education: a monograph.]. Kyyiv, Instytut obdarovanoyi dytyny. 348. [in Ukrainian]
13. Stepin, V.S. (2007). *O filosofskikh osnovaniyakh sinergetiki*. [On the philosophical foundations of synergetics.] Moskva, Progress – Traditsiya, 99. [in Russian].
14. Talanchuk, N.M. (1993). *Sistemno-sinergeticheskaya kontseptsiya pedagogiki i uchebno-vospitatel'nogo protsessa*. [System-synergetic concept of pedagogy and educational process.] Kazan', 151. [in Russian].

Citation: A. Drobin (2021). EDUCATIONAL PROCESS AS A SELF-ORGANIZING SYSTEM: STRUCTURE AND MECHANISM OF ACTION. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 5(49). doi: 10.26886/2414-634X.5(49)2021.5

Copyright: A. Drobin ©. 2021. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

CONTENT

I. HISTORY AND PUBLIC ADMINISTRATION

IMPROVEMENT OF MECHANISMS FOR IMPLEMENTING THE RESULTS OF PARLIAMENTARY CONTROL	5
--	----------

Oleh Kyryliuk, Graduate student

MODELS OF POLITICAL LEADERSHIP IN THE ANCIENT EAST	29
---	-----------

Olena Andriyenko, PhD of Philosophical Sciences

II. ART. STUDY OF ART

SPECIFICITY OF COMPLETING ACROBATIC JUMPS BY BACHELOR STUDENTS IN THE GENRE "CIRCUS ACROBATICS"	
<i>Yuri Kashuba, Honored trainer of Ukraine, Master of sports of International class in sport acrobatics, Assistant professor of the Department of Circus genres</i>	40

Alexandra Gorkovenko, Master of sports of International class in sport acrobatics, Lecturer of the Department of Circus genres

III. PEDAGOGICAL SCIENCES

EVELOPMENT OF THE CREATIVITY OF ADOLESCENTS IN LEARNING MUSICAL ACTIVITIES	52
---	-----------

Pan Qianyi, Regina Savchenko, Yuliia Savchenko-Shlapak

EDUCATIONAL PROCESS AS A SELF-ORGANIZING SYSTEM: STRUCTURE AND MECHANISM OF ACTION	67
---	-----------

Andriy Drobin, PhD of Pedagogical Sciences